Euroopan komissio

Strateginen sitoutuminen sukupuolten tasa-arvon edistämiseen vuosina 2016–2019

Oikeus- ja kuluttaja-asiat

Europe Direct -palvelu auttaa sinua löytämään
vastaukset EU:hun liittyviin kysymyksiisi.
Yhteinen maksuton palvelunumero (*):
00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Saat pyytämäsi tiedot maksutta. Myös useimmat puhelut ovat maksuttomia, joskin jotkin operaattorit, puhelinkioskit tai hotellit voivat periä puheluista maksun.

Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto, 2016
2016 — pp. 48 — 20 × 20 cm

Brussels, 3.12.2015
SWD(2015) 278 final

Print	ISBN 978-92-79-53420-1	doi:10.2838/13053	DS-04-15-858-FI-C
PDF	ISBN 978-92-79-53449-2	doi:10.2838/038206	DS-04-15-858-FI-N

© Euroopan unioni, 2016
Tekstin jäljentäminen on sallittua, kunhan lähde mainitaan.

Printed in Belgium
Painettu kloorivalkaisemattomalle paperille (ECF)

Strateginen sitoutuminen

sukupuolten tasa-arvon edistämiseen vuosina

2016–2019

Hyvä lukija

Oikeus-, kuluttaja- ja tasa-arvoasioista vastaavana Euroopan komission jäsenenä olen hyvin tyytyväinen saadessani esitellä asiakirjamme ”Strateginen sitoutuminen sukupuolten tasa-arvon edistämiseen vuosina 2016–2019”.

Vaikka Euroopan unionissa onkin viime vuosina edistytty sukupuolten tasa-arvon saralla tekemällä niin paikallisella, kansallisella kuin unioninkin tasolla paljon töitä, tasa-arvoa ei ole vieläkään saavutettu. Olemme kaukana tasa-arvosta varsinkin sellaisissa kysymyksissä kuin osallistuminen työmarkkinoille, taloudellinen riippumattomuus, palkka ja eläke, tasa-arvo johtotehtävissä, sukupuoleen perustuvan väkivallan torjuminen ja sukupuolten tasa-arvo ulkoisissa toimissamme.

Jotta voimme ohjata Euroopan unionia tällä tiellä eteenpäin, keräsimme näkemyksiä sukupuolten tasa-arvosta eri puolilta Eurooppaa eurobarometrikyselyn, sukupuolten tasa-arvon tulevaisuutta käsittelevän foorumin ja verkossa toteutetun julkisen kuulemisen avulla. Arvioimme myös naisten ja miesten tasa-arvostrategian (2010–2015) vahvuuksia ja heikkouksia.

Tämä asiakirja ”Strateginen sitoutuminen sukupuolten tasa-arvon edistämiseen vuosina 2016–2019” on merkki uudesta vaiheesta ponnisteluissamme naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistämiseksi. Keskitymme edelleen erityisen tärkeisiin toiminta-alueisiin. Asiakirjassa yksilöidään yli kolmekymmentä keskeistä toimea, jotka on toteutettava viidellä painopistealalla, ja esitetään niiden aikataulut ja indikaattorit seurantaa varten. Asiakirjassa korostetaan myös tarvetta sisällyttää tasa-arvonäkökulma kaikkiin EU:n politiikkoihin ja rahoitusohjelmiin. Tämä on minun strategiani sen varmistamiseksi, että tasa-arvoa edistetään kaikkialla EU:ssa konkreettisilla ja tehokkailla toimilla.

Odotan innolla työskentelyä kanssanne tulevina vuosina, jotta voimme yhdessä varmistaa, että naisten ja miesten tasa-arvo toteutuu entistä laajemmin.

Věra Jourová

Oikeus-, kuluttaja- ja tasa-arvoasioista

1. JOHDANTO

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen on yksi EU:n keskeisistä tehtävistä: naisten ja miesten välinen tasa-arvo on yksi EU:n perusarvoista[1], yksi EU:n tavoitteista[2] ja yksi talouskasvua lisäävistä tekijöistä[3]. Unioni pyrkii kaikissa toimissaan edistämään miesten ja naisten välistä tasa-arvoa.[4]

Komission laatimassa naisten ja miesten tasa-arvostrategiassa vuosiksi 2010–2015[5] asetettiin etusijalle seuraavat **viisi keskeistä toiminta-alaa:**

- **naisten ja miesten tasavertainen taloudellinen riippumattomuus**
- **sama palkka samanarvoisesta työstä**
- **tasa-arvo päätöksenteossa**
- **ihmisarvo, koskemattomuus ja sukupuoleen perustuvan väkivallan lopettaminen**
- **sukupuolten tasa-arvon edistäminen EU:n ulkopuolella.**

Edistystä on tapahtunut viime vuosina[6], minkä osoittavat muun muassa naisten kaikkien aikojen suurin työllisyysaste (64 prosenttia vuonna 2014) ja naisten lisääntynyt osallistuminen talousasioita koskevaan päätöksentekoon. Vastapainona tälle suuntaukselle kohti parempaa on kuitenkin se, että epätasa-arvo vallitsee yhä muilla osa-alueilla, kuten palkoissa ja tuloissa.

Kaikki nämä viisi vuonna 2010 määriteltyä osa-aluetta ovat edelleen keskeisiä. Tarvitaan enemmän aikaa ja uusia tukitoimenpiteitä, jotta sukupuolten epätasa-arvon vähentämiseksi viiden viime vuoden aikana toteutetuilla toimilla saavutetaan näillä osa-alueilla välttämättömät muutokset. Samanaikaisesti sukupuolten tasa-arvoon vaikuttavat viimeaikaiset talouskriisistä johtuvat sosioekonomiset muutokset, digitaalitekniikan nopea leviäminen sekä maahanmuutto ja kotouttaminen.

Siksi komissio jatkaa vuoden 2016 työohjelmansa[7] mukaisesti käytännön työtä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Toiminta keskitetään edelleen kaikkiin viiteen painopistealaan. Kaikilta toimijoilta vaaditaan ponnisteluja, jotta saavutetaan todellinen naisten ja miesten välinen tasa-arvo kaikilla elämänalueilla EU:ssa ja sen ulkopuolella. Tämä asiakirja ”Strateginen sitoutuminen sukupuolten tasa-arvon edistämiseen vuosina 2016–2019” on viitekehys toimien lisäämiselle sekä Euroopan unionin tasolla että kansallisesti, alueellisesti ja paikallisesti. Se täydentää edelleen Euroopan tasa-arvosopimusta (2011–2020).[8]

Jäsenvaltiot, Euroopan parlamentti ja monenlaiset sidosryhmät ovat osallistuneet asiakirjan valmisteluun muun muassa ottamalla osaa julkiseen kuulemiseen, johon saatiin lähes 5 000 vastausta. Vastanneista organisaatioista valtaosa (94 prosenttia) katsoo, että nykyisen strategian painopisteet ovat edelleen keskeisiä.

Jäsenvaltiot vahvistavat tämän näkemyksen ja tunnustavat myös Euroopan unionin tasolla toteutettavien toimien merkityksen viitekehyksen luomisessa.[9] Yhä useammat jäsenvaltiot vastaavat sukupuolten tasa-arvoon liittyviin haasteisiin laatimalla naisten ja miesten välistä

1 SEU-sopimuksen 2 artikla.
2 SEU-sopimuksen 3 artikla.
3 *OECD, Closing the gender gap: act now.*
4 SEUT-sopimuksen 8 artikla.
5 *Naisten ja miesten tasa-arvostrategia vuosiksi 2010–2015 (KOM(2010) 491).*
6 Ks. esimerkiksi: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/annual_reports/150324_annual_report_2014_web_en.pdf
7 COM(2015) 610.
8 Ks. työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvoston päätelmät, 7.3.2011.
9 Miesten ja naisten yhtäläisiä mahdollisuuksia käsittelevän neuvoa-antavan komitean lausunto *”Gender equality in the 21st century: remaining challenges and priorities”.*

tasa-arvoa koskevia kansallisia strategioita tai toimintasuunnitelmia (ks. liite 5). Niiden painotukset ja tavoitteet vaihtelevat, mutta ne kaikki (ks. liite 6) kattavat sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa ja sukupuolten tasa-arvoa työmarkkinoilla koskevat politiikat. Niissä käsitellään myös laajasti koulutusta, sukupuolistereotypioita sekä työn ja perhe-elämän yhteensovittamista. Vähiten huomiota saa päätöksenteko.

Asiakirja "Strateginen sitoutuminen sukupuolten tasa-arvon edistämiseen vuosina 2016–2019" perustuu vuosien 2010–2015 strategian jatkuviin[10] ja yksittäisiin arviointeihin[11]. Niissä on todettu muun muassa, että strategia on tuottanut lisäarvoa useilla osa-alueilla erityisesti koskien toimintaohjelmien laatimista sekä oppimista, koska se on tarjonnut arvokkaan kehyksen sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamiselle komissiossa ja tasa-arvopolitiikkojen yhdenmukaisen kehyksen täytäntöönpanolle jäsenvaltioissa.

Eurooppalaiset pitävät sukupuolten tasa-arvon edistämistä erittäin tärkeänä: hiljattain tehtyyn eurobarometrikyselyyn[12] vastanneista kolme neljäsosaa (76 prosenttia) on sitä mieltä, että miesten ja naisten välisen epätasa-arvon torjumisen olisi oltava yksi EU:n painopisteistä. Noin yhdeksän kymmenestä (91 prosenttia) on samaa mieltä siitä, että miesten ja naisten välisen epätasa-arvon torjuminen on nykyistä oikeudenmukaisemman yhteiskunnan luomisen kannalta välttämätöntä.

2. SUKUPUOLTEN TASA-ARVO VUONNA 2015: HAASTEET JA PUUTTEET

Sekä miesten että naisten työttömyys saavutti kriisin aikana monissa maissa kestämättömän tason. Kuitenkin kaikkialla EU:ssa yhä suurempi osa naisista on **mukana työelämässä.** Naisten **työllisyysaste** oli vuonna 2014 kaikkien aikojen ennätystasolla (64 prosenttia)[13], kun taas miesten työllisyysaste (75 prosenttia)[14] ei ole vielä palannut kriisiä edeltävälle tasolle. Siksi yhä useampien perheiden talous on riippuvainen naisten työnteosta. Naiset ovat monilla elämänalueilla saaneet jalansijaa **päätöksentekotehtävissä**, ja vaikka naisten osuus suurimpien pörssiyhtiöiden hallitusten jäsenistä on edelleen vain 21 prosenttia[15], siinä on tapahtunut viiden viime vuoden aikana huomattavaa parannusta (yhdeksän prosenttiyksikköä). Merkittävintä parannus on ollut maissa, joissa on otettu käyttöön lainsäädännöllisiä toimenpiteitä. Myös politiikassa sukupuolijakauma on parantunut mutta hitaammin: naisten osuus on kasvanut tasaisesti vuoden 2004 lopun ja vuoden 2015 välisenä aikana kansallisissa parlamenteissa 22 prosentista 29 prosenttiin ja hallituksissa 21 prosentista 27 prosenttiin.[16] Tutkimusorganisaatioiden päätöksentekoelimissä sukupuolten epätasa-arvo on myös vähentynyt: naisten osuus laitosten johtajista kasvoi 15:ssä 20 EU-maasta, joista oli käytettävissä tiedot vuosilta 2010 ja 2014.[17]

10 Naisten ja miesten tasa-arvostrategian väliarviointi ja vuosikertomukset.
11 http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/documents/151120_strategy_evaluation_en.pdf
12 Erityiseurobarometri 428 (maaliskuu 2015).
13 Eurostat.
14 Sama kuin edellä.
15 Päätöksentekoon osallistuvia naisia ja miehiä koskeva oikeus- ja kuluttaja-asioiden pääosaston tietokanta, huhtikuu 2015.
16 *Sama kuin edellä.*
17 She Figures 2015 -esite.

Asenteet tasa-arvoa kohtaan kehittyvät, mutta nykyinen nuorten sukupolvikaan ei ole immuuni sukupuolistereotypioille ja sukupuolten välisille eroille. Koulutuksessa esiintyy edelleen sukupuolten epätasa-arvoa oppiaineen valinnassa, tuloksissa ja osallistumisessa. Varsinkin pojat, joilla on heikommat lähtökohdat, jättävät tyttöjä useammin koulun kesken, ja heillä on myös enemmän vaikeuksia lukemisessa.[18] Naisilla on miehiä todennäköisemmin korkeamman asteen koulutus, mutta he ovat edelleen yliedustettuna opintoaloilla, jotka liittyvät naisten perinteisiin rooleihin, kuten hoitoalalla, ja aliedustettuna luonnontieteissä, matematiikassa, tietotekniikassa, insinööritieteissä ja vastaavilla aloilla. Näin ollen **epätasa-arvo eri ammateissa** on muuttamassa muotoaan sen sijaan, että se vähenisi. Vaikka nuoret naiset panostavat koulutukseen, he jäävät edelleen kaksi kertaa todennäköisemmin työelämän ulkopuolelle kuin nuoret miehet. Naiset ovat myös suurin hyödyntämätön yrittäjäpotentiaalin lähde: naisten osuus yrittäjistä on vain 29 prosenttia.

Sukupuolten tasa-arvoa **taloudellisten resurssien suhteen koko eliniän ajan** on edelleen vaikea saavuttaa. Työmarkkinoilla naisten (erityisesti maahanmuuttajanaisten ja yksinhuoltajaäitien) osuus tuloista on yhä paljon pienempi kuin miesten. Työelämässä olevat naiset ja varsinkin ne, joilla on lapsia, työskentelevät paljon miehiä todennäköisemmin osa-aikaisesti ja saavat keskimäärin 16 prosenttia[19] pienempää palkkaa työtuntia kohti kuin miehet. Sen seurauksena sukupuolten välinen kokonaispalkkaero aktiivisten vuosien aikana on kasvanut 41 prosenttiin[20] ja johtaa hyvin suureen sukupuolten väliseen eroon eläkkeissä; ero on tällä hetkellä 40 prosenttia.[21] Iäkkäillä naisilla on paljon suurempi köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen riski kuin iäkkäillä miehillä, eikä siinä ole viime vuosina havaittu mitään lieventymistä. Jos ei toteuteta uusia toimia, naiset ovat äitiyden vuoksi työuransa aikana ja eläkkeellä ollessaan todennäköisesti edelleen taloudellisesti epäedullisessa asemassa. Syynä on erityisesti se, että vastuu lastenhoidosta ja kotitöistä jakautuu epätasa-arvoisesti (työssä olevat naiset käyttävät edelleen vanhemmuuteen ja kodinhoitoon liittyviin velvollisuuksiin kaksi ja puoli tuntia päivässä enemmän aikaa kuin miehet).[22]

Sukupuoleen perustuva väkivalta on yhä yleistä, ja sen ilmenemismuodot ovat moninaisia: yksi nainen kolmesta on kokenut fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa, viisi prosenttia yli 15-vuotiaista on raiskattu ja 20 prosenttia on kokenut häirintää verkossa.[23] Tällaista väkivaltaa esiintyy kaikkialla – kotona, työpaikalla, koulussa, kadulla ja verkossa – riippumatta siitä, millainen sosiaalinen tausta uhrilla on. Sukupuoleen perustuva väkivalta ja kielteiset stereotypiat ovat yleisiä esimerkiksi urheilussa.[24] Niistä on terveyden ja hyvinvoinnin lisäksi haittaa myös uhrien työelämälle, mikä vähentää heidän taloudellista riippumattomuuttaan ja heikentää yleisesti ottaen taloutta. Arvion mukaan 500 000 naista ja tyttöä on EU:ssa vaarassa joutua sukupuolielinten silpomisen uhreiksi.[25] Naiset ja tytöt ovat myös ihmiskaupan uhrien joukossa enemmistönä (uhreista 68 prosenttia on naisia, 17 prosenttia miehiä, 12 prosenttia tyttöjä ja 3 prosenttia poikia).[26]

Kaikkialla maailmassa rikotaan edelleen naisten perusoikeuksia ja naisia syrjitään koulutukseen työelämään pääsyssä, sosiaalisen suojelun, perinnön, taloudellisen varojen ja tuotantoresurssien saamisessa sekä osallistumisessa päätöksentekoon ja yhteiskuntaelämään laajemminkin.

Naiset tekevät palkatonta työtä 2–10 kertaa enemmän kuin miehet, mikä on yksi suurimmista naisten taloudellisen ja poliittisen vaikutusvallan lisääntymisen esteistä.[27] Noin 140 miljoonaa tyttöä ja naista kärsii tällä hetkellä sukupuolielinten silpomisen seurauksista. Yksi tyttö

18 Ks. esimerkiksi OECD, 2014, *Are boys and girls equally prepared for life?* http://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/PIF-2014-gender-international-version.pdf
19 Eurostat, uusimmat käytettävissä olevat tiedot ovat vuodelta 2012.
20 *Sama kuin edellä.*
21 Sosiaalisen suojelun komitean ja Euroopan komission laatima eläkkeiden riittävyyttä koskeva raportti (2015).
22 Eurofound.
23 Perusoikeusvirasto.
24 Sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa urheilussa koskeva tutkimus: https://eacea.ec.europa.eu/about-eacea/calls-for-tender/study-gender-based-violence-in-sport- eacea201502_en
25 Euroopan parlamentin päätöslauselma naisten sukupuolielinten silpomisen lopettamisesta, 2012.
26 Eurostat.
27 http://www.oecd.org/dev/development-gender/Unpaid_care_work.pdf

yhdeksästä menee naimisiin alle 15-vuotiaana; heistä monet pakotetaan avioliittoon ja moni saa lapsen alle 16-vuotiaana.[28] Seuraukset ovat vakavia: raskauden ja synnytyksen aikaiset komplikaatiot ovat nuorten tyttöjen toiseksi yleisin kuolinsyy.[29] Vuosituhattavoitteiden[30] asettamisen jälkeen äitiysterveydessä on edistytty valitettavan vähän ja suhteettoman suuri osa HIV-tartunnan saaneista on naisia ja tyttöjä. Tämä liittyy myös siihen, että naisten ja tyttöjen pääsyä seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelujen piiriin ei ole onnistuttu takaamaan maailmanlaajuisesti.

3. VUOSIEN 2016–2019 PAINOPISTEET JA KESKEISET TOIMET

Komissio on vahvistanut työohjelmassaan sitoutuvansa jatkamaan työtään miesten ja naisten välisen tasa-arvon edistämiseksi. Tasa-arvopolitiikassa keskitytään näin ollen edelleen samoihin viiteen temaattiseen painopistealaan, jotka ovat

- naisten osuuden kasvattaminen työmarkkinoilla ja naisten ja miesten tasavertainen taloudellinen riippumattomuus
- sukupuolten palkka-, tulo- ja eläke-erojen pienentäminen ja naisten köyhyyden torjuminen sen avulla
- naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen päätöksenteossa
- sukupuoleen perustuvan väkivallan torjuminen sekä uhrien suojeleminen ja tukeminen
- sukupuolten tasa-arvon ja naisten oikeuksien edistäminen kaikkialla maailmassa.

Seuraavassa esitellään keskeiset toimet, jotka on valittu niiden maksimaalisen vaikutuksen ja täytäntöönpanokelpoisuuden vuoksi tämän komission toimikauden aikana, sekä niiden aikatauluja koskevat tiedot. Edistymistä mitataan erityisesti liitteessä 1 esitettyjen indikaattorien ja liitteessä 2 asetettujen tavoitteiden perusteella. Kaikilla painopistealoilla kiinnitetään huomiota miesten rooliin, sukupuolistereotypioiden häivyttämiseen ja syrjimättömien sukupuoliroolien edistämiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään monella tavalla muita heikommassa asemassa olevien ryhmien, kuten yksihuoltajaäitien sekä ikääntyneiden naisten, maahanmuuttajanaisten, romaninaisten ja vammaisten naisten, erityistarpeisiin.

Seuraavien lainsäädäntövälineiden, muiden kuin lainsäädäntövälineiden ja rahoitusvälineiden yhdistelmän avulla pyritään saavuttamaan kunkin painopistealan tavoitteet, jotka ovat

- tasa-arvonäkökulman sisällyttäminen kaikkiin EU:n toimiin (ks. 4 kohta)
- yhdenvertaista kohtelua koskevan lainsäädännön täytäntöönpano
- EU:n rahoitusohjelmat vuosille 2014–2020 (ks. 5 kohta)
- käynnissä olevan tiedonkeruun parantaminen Eurostatin, Euroopan tasa-arvoinstituutin (EIGE), Eurofoundin, Euroopan neuvoston (EN) ja perusoikeusviraston (FRA) tuella
- jäsenvaltioiden välinen hyvien käytäntöjen vaihtaminen ja vertaisoppiminen sekä yhteistyö kaikkien toimijoiden kanssa (ks. 6 kohta)
- keskeisten toteutettujen toimien vuosittainen katsaus, joka tehdään naisten ja miesten tasa-arvon vuotuisen edistymiskertomuksen laatimisen yhteydessä lisätoimien tarpeen arvioimiseksi.

28 Maailman terveysjärjestö, lehdistötiedote, maaliskuu 2013.
29 http://who.int/mediacentre/factsheets/fs364/en/
30 http://www.unmillenniumproject.org/goals/

3.1. Naisten osuuden kasvattaminen työmarkkinoilla ja naisten ja miesten tasavertaisen taloudellisen riippumattomuuden lisääminen

Tavoitteet

Jotta voidaan saavuttaa EU:n tavoitteena oleva miesten ja naisten 75 prosentin työllisyysaste vuoteen 2020 mennessä ja erityisesti poistaa sukupuolten välinen ero työllisyydessä, tarvitaan koordinoituja toimia, joilla helpotetaan naisten osuuden kasvattamista työmarkkinoilla. Kuten vuoden 2016 työohjelmassa korostetaan, siihen liittyy hoitovastuiden ja työhön liittyvien vastuiden välisen tasapainon parantaminen. Lisäksi se edellyttää hoito- ja kotityövastuisiin käytetyn ajan jakamista tasapuolisemmin. On myös saavutettava lastenhoitoa koskevat Barcelonan tavoitteet[31], ja jäsenvaltioiden kanssa on pohdittava keinoja tehdä niistä vieläkin kunnianhimoisemmat. Lisäksi olisi harkittava niiden laajentamista kattamaan muutkin huollettavat kuin lapset. Muita tasa-arvoisen taloudellisen riippumattomuuden osatekijöitä ovat naisten yrittäjyys, sukupuolten tasa-arvo tutkimuksessa ja maahanmuuttajanaisten pääsy työmarkkinoille.

Näiden tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävät keskeiset toimet

- Jatketaan toimea, joka koskee naisten työmarkkinoille osallistumisen lisäämistä sekä työn ja perhe-elämän yhdistämistä ja jota täydentää uusi ja kattava aloite, jolla puututaan työssäkäyvien vanhempien ja huoltajien työ- ja perhe-elämän yhdistämisessä kohtaamiin haasteisiin[32] (2016–2019):
- Nykyaikaistetaan voimassa oleva EU:n lainsäädäntökehys: varmistetaan parempi täytäntöönpanon valvonta ja tarvittaessa hyväksytään vapaita ja joustavia työjärjestelyjä koskevaa lainsäädäntöä kuulemalla työmarkkinajärjestöjä[33], jotta voidaan parantaa vanhempien ja muiden hoitovastuullisten henkilöiden työn ja perhe-elämän tasapainoa (2016–2019).
- Luodaan laaja poliittinen kehys, joka tukee vanhempien osallistumista työmarkkinoille sekä tasa-arvoisempaa vapaiden ja joustavien työjärjestelyjen käyttöä, ja harkitaan myös mahdollisten vertailuanalyysien tekemistä, EU:n rahoitusvälineiden kohdennettua käyttöä jäsenvaltioiden tueksi ja tietoisuuden lisäämistä (2016).
- Jatketaan lastenhoitoa koskevien Barcelonan tavoitteiden saavuttamisen seurantaa ja tukemista jäsenvaltioissa (vuotuinen), otetaan huomioon työn ja perhe-elämän tasapainottamista koskevan julkisen kuulemisen tulokset[34], harkitaan jäsenvaltioiden ja sidosryhmien kuulemista siitä, miten Barcelonan tavoitteet voitaisiin muuttaa kunnianhimoisemmiksi, ja harkitaan laaja-alaisemman lähestymistavan soveltamista esimerkiksi niin, että siihen kuuluisi myös muiden huollettavien hoito sekä hoidon saatavuus ja laatu (2016).
- Tuetaan jäsenvaltioita niiden pyrkimyksissä lisätä naisten osallistumista työmarkkinoille, seurataan tiiviisti eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa työllisyyden suuntaviivojen[35] mukaisesti toteutettavia kansallisia uudistustoimenpiteitä ja annetaan tarvittaessa maakohtaisia suosituksia (vuotuinen).
- Tuetaan edelleen yrityksiä niiden pyrkimyksissä lisätä naisten osallistumista työmarkkinoille avustamalla monimuotoisuuteen sitoutumista koskevia foorumeja[36] (jatkuva).

31 Lastenhoidon tarjoaminen 33 prosentille alle 3-vuotiaista lapsista ja 90 prosentille yli 3-vuotiaista mutta alle kouluikäisistä lapsista.
32 Komission työohjelma 2016, liite I, toimi 2: http://ec.europa.eu/smart- regulation/roadmaps/docs/2015_just_012_new_initiative_replacing_maternity_leave_directive_en.pdf
33 Euroopan komission (2015) työmarkkinaosapuolten ensimmäisen vaiheen kuuleminen SEUT-sopimuksen 154 artiklan mukaisesti aiheesta "Possible Action Addressing Work-life Balance Faced by Working Parents and Caregivers", C(2015) 7754 final.
34 http://ec.europa.eu/justice/newsroom/gender-equality/opinion/1511_roadmap_reconciliation_en.htm
35 TSTK-neuvosto hyväksyi 5. lokakuuta 2015.
36 http://ec.europa.eu/justice/discrimination/diversity/index_en.htm

Lisäksi jatketaan toimien tehostamista niin, että painopiste on seuraavissa:

- Sosiaaliturvaa koskevan direktiivin[37] arvioiminen ja tulosten seuraaminen sekä kertomuksen laatiminen itsenäisiä ammatinharjoittajia koskevan direktiivin[38] täytäntöönpanosta ja mahdollinen seurantatoimi (2016).
- Sukupuolinäkökulman sisällyttäminen Euroopan muuttoliikeagendan[39] täytäntöönpanoon esteitä poistaminen maahanmuuttajanaisten työllistymiseltä ja urakehitykseltä ja jäsenvaltioiden auttaminen Euroopan sosiaalirahaston (ESR) tällä osa-alueella tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämisessä (2016–2019).
- Tietoisuuden lisääminen naisten yrittäjyyden edistämiseksi muun muassa perustamalla naisyrittäjille sähköinen foorumi (2016), luomalla eurooppalainen naispuolisten enkelisijoittajien verkosto (2016) ja luomalla naisten verkkoyrittäjäkeskusten verkosto (2016–2017).
- Institutionaalisen muutoksen edistäminen tutkimusorganisaatioissa esteiden poistamiseksi sukupuolten tasa-arvolta ja kaikkien tutkimusorganisaatioiden sitouttamiseksi tasa-arvosuunnitelmien toteuttamiseen (2016–2017).

37 Neuvoston direktiivi 79/7/ETY miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä, vertaa komission vuoden 2015 työohjelman liitteessä III olevaan 60 kohtaan.

38 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/41/EU miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen soveltamisesta itsenäisiin ammatinharjoittajiin sekä neuvoston direktiivin 86/613/ETY kumoamisesta.

39 COM(2015) 240 final.

3.2. Sukupuolten palkka-, tulo- ja eläke-erojen pienentäminen ja naisten köyhyyden torjuminen sen avulla

Tavoitteet

Tavoitteena on edelleen sukupuolten välisten palkka-, tulo- ja eläke-erojen ja siten taloudellisten resurssien elinikäisen epätasa-arvon pienentäminen. Se edellyttää erityisesti eri talouden aloilla ja ammateissa esiintyvän epätasa-arvon huomattavaa vähentämistä, naisten palkallisen kokonaistyöajan pidentämistä, tietoisuuden lisäämistä samapalkkaisuutta koskevasta lainsäädännöstä ja sen tehokasta täytäntöönpanoa. Se edellyttää myös sitä, että kohdistetaan politiikkaa ja toimenpiteitä ryhmiin, joilla on vaikeuksia päästä työmarkkinoille, kuten maahanmuuttajanaisiin ja yksinhuoltajavanhempiin. Lisäksi on puututtava sukupuolten välisen eläke-eron syihin ja seurauksiin, koska se on ikääntyneiden naisten taloudellisen riippumattomuuden este ja heillä on suurempi köyhyysriski kuin miehillä.

Näiden tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävät keskeiset toimet

- Parannetaan edelleen samapalkkaisuuden periaatteen täytäntöönpanoa ja täytäntöönpanon valvontaa tekemällä arviointi direktiivistä 2006/54/EY[40] (2016–2017) ja harkitsemalla muun muassa seuraavia:

i. Palkkojen avoimuuden lisääminen käyttäen perustana kertomusta, joka laaditaan jäsenvaltioiden komission suosituksen täytäntöönpanemiseksi toteuttamista toimenpiteistä.[41]

ii. Euroopan unionin tuomioistuimen uusin oikeuskäytäntö, joka koskee lakisääteisiin eläkkeisiin ja yksityisiin vakuutussopimuksiin työeläkealalla vaikuttavaa sukupuolen käyttöä vakuutusmatemaattisena tekijänä, voi mahdollisesti estää sen, että naiset saisivat korkean keskimääräisen eliniänodotteen vuoksi pienempää eläkettä.

iii. Seuraamukset, joilla lisätään palkkasyrjintäkiellon pelotevaikutusta.

iv. Tasa-arvoelinten tehokas ja vaikuttava toiminta syrjinnän uhrien oikeussuojan parantamiseksi.

- Jäsenvaltioiden toimien jatkuva tukeminen, jotta varmistetaan samapalkkaisuus ja voidaan puuttua sukupuolten palkka-, tulo- ja eläke-erojen syihin, sekä eurooppalaisen ohjausjakson hyödyntäminen (vuotuinen).
- Yhteistyön tekeminen tasa-arvoelinten kanssa ja yritysten tukeminen niiden pyrkimyksissä varmistaa samapalkkaisuus avustamalla monimuotoisuuteen sitoutumista koskevia foorumeja (jatkuva).
- Euroopan samapalkkaisuuspäivän vieton jatkaminen ja sitä koskeva Euroopan laajuinen jäsenvaltioihin kohdistettava tiedotustoiminta sekä tietoisuuden lisääminen palkan, tulojen ja eläkeoikeuksien välisestä yhteydestä ikääntyvillä (vuotuinen).

40 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/54/EY miesten ja naisten yhtäläisten mahdollisuuksien ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta työhön ja ammattiin liittyvissä asioissa (uudelleenlaadittu).

41 Komission suositus miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteen lujittamisesta läpinäkyvyyden avulla C(2014) 1405 final.

- Lisätoimenpiteiden harkitseminen sukupuolijakauman parantamiseksi eri talouden aloilla ja ammateissa, digitaalialan suuren koalition[42] käyttö sellaisten toimenpiteiden tukena, joilla parannetaan naisten ja tyttöjen digitaalisia taitoja ja edistetään naisten työllistymistä tieto- ja viestintätekniikan alalla (2016–2017), sekä toimet tietoisuuden lisäämiseksi ammatillisen ja muun koulutuksen vaihtoehdoista (2018–2019).
- Sukupuolten tasa-arvon edistäminen erityyppisissä koulutuksissa kaikilla tasoilla, myös koskien sukupuolitettuja oppiaineiden valintoja ja työuria, käyttämällä olemassa olevia poliittisen yhteistyön välineitä ja rahoitusvälineitä tarpeen mukaan "Koulutus 2020" -kehyksessä asetettujen painopisteiden mukaisesti (2016–2019).
- Kattavien toimenpiteiden kehittäminen edelleen[43], jotta voidaan torjua sukupuolten välisen eläke-eron syitä yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa, mihin kuuluu indikaattori sen mittaamiseksi ja seuraamiseksi sekä toimenpiteitä sukupuolitekijöiden lieventämiseksi esimerkiksi liittyen hoitovastuisiin (2016–2017).

42 https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/grand-coalition-digital-jobs-0
43 Perustuu TSTK-neuvoston kesäkuussa 2015 tekemiin päätelmiin *Naisten ja miesten yhtäläiset tulonsaantimahdollisuudet: Sukupuolten välisten eläke-erojen poistaminen.*

3.3. Tasa-arvon edistäminen päätöksenteossa

Tavoitteet

Tavoitteena on edelleen sukupuolijakauman tasapainottaminen talouselämän johtotehtävissä ja erityisesti se, että aliedustetun sukupuolen osuus pörssiyhtiöiden toimivaan johtoon kuulumattomista hallituksen jäsenistä on vähintään 40 prosenttia. Tasa-arvon edistäminen päätöksenteossa edellyttää sukupuolijakauman tasapainottamista myös suurten pörssiyhtiöiden toimivassa johdossa ja pätevyyden kehittämisessä. Näitä toimia olisi täydennettävä keräämällä tietoa, puuttumalla miesten yliedustukseen tutkimusorganisaatioiden päätöksentekotehtävissä sekä tasapainottamalla sukupuolijakaumaa poliittisessa päätöksenteossa ja julkisessa elämässä urheilu mukaan lukien. Euroopan unionin hallinto johtaa näyttämällä esimerkkiä. Komissio on asettanut tavoitteekseen sen, että naisten osuus on sen ylemmässä johdossa ja keskijohdossa 40 prosenttia vuoden 2019 loppuun mennessä (ks. liite 3).

Näiden tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävät keskeiset toimet

- Tuetaan edelleen vuoden 2012 ehdotusta direktiiviksi julkisesti noteerattujen yhtiöiden toimivaan johtoon kuulumattomien johtokunnan jäsenten sukupuolijakauman tasapainottamisesta vuoteen 2016 mennessä[44], seurataan tiiviisti sen saattamista osaksi jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä ja täytäntöönpanoa ja tuetaan muita kohdennettuja aloitteita sukupuolijakauman tasapainottamiseksi jäsenvaltioiden ohjeistus mukaan lukien (jatkuva).
- Kerätään ja levitetään edelleen tietoja naisten ja miesten edustuksesta korkean tason päätöksentekotehtävissä tiiviissä yhteistyössä Euroopan tasa-arvoinstituutin kanssa (jatkuva).
- Harkitaan toimenpiteitä sukupuolijakauman tasapainottamiseksi poliittisessa päätöksenteossa, ja jatketaan jäsenvaltioiden kannustamista ja kansallisten viranomaisten tukemista niiden toimissa sukupuolijakauman tasapainottamiseksi poliittisissa ja julkisissa päätöksentekotehtävissä (2018).
- Annetaan jäsenvaltioille ohjeita yhteisestä lähestymistavasta määrällisten tavoitteiden saavuttamiseen tutkimusalan päätöksentekotehtävissä (2016).
- Pyritään saavuttamaan tavoitteena oleva naisten 40 prosentin osuus komission ylemmässä johdossa ja keskijohdossa komission toimikauden loppuun mennessä (jatkuva).

44 Komission vuoden 2016 työohjelma, liite III, 3 kohta.

3.4. Sukupuoleen perustuvan väkivallan torjuminen sekä uhrien suojeleminen ja tukeminen

Tavoitteet

Sukupuoleen perustuvan väkivallan torjuminen sekä uhrien suojeleminen ja tukeminen on edelleen yksi painopisteistä. Tällaisen väkivallan kitkeminen vaatii kaikilta toimijoilta, myös jäsenvaltioilta, lisää ponnisteluja tietojen saatavuuden, laadun ja luotettavuuden parantamiseksi, tietoisuuden lisäämiseksi, asenteiden muuttamiseksi, tällaisen väkivallan ehkäisemiseksi, uhrien paremman tuen ja oikeussuojan varmistamiseksi sekä asiaankuuluvan EU:n lainsäädännön saattamiseksi kaikilta osin osaksi jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä ja sen täytäntöönpanemiseksi.

Näiden tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävät keskeiset toimet

- EU liittyy Euroopan neuvoston yleissopimukseen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (Istanbulin sopimus) EU:n toimivallan puitteissa, otetaan huomioon liittymisen oikeudelliset vaikutukset ja liittymisen jälkeen sopimuksen määräysten täytäntöönpano sekä jäsenvaltioiden kannustaminen edelleen ratifioimaan se (2016)[45].
- Jatketaan uhrien oikeuksia koskevan direktiivin ja eurooppalaisia suojelumääräyksiä koskevien lakien täytäntöönpanon valvomista erityisesti sukupuoleen perustuvan väkivallan kohteeksi joutuneiden suojelun ja tuen saamisen varmistamiseksi (jatkuva).
- Parannetaan edelleen sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa koskevien tietojen saatavuutta, laatua ja luotettavuutta tekemällä yhteistyötä Eurostatin,[46] Euroopan tasa-arvoinstituutin ja perusoikeusviraston kanssa (jatkuva) ja jatketaan sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa urheilussa koskevien vertailukelpoisten tietojen keräämistä erityistutkimuksen avulla (2016).
- Jatketaan kohdennettuja toimia kaikenlaisen sukupuoleen perustuvan väkivallan lopettamiseksi ja lisätään tietoisuutta siitä (2017).
- Jatketaan asenteiden ja käyttäytymisen muuttamista tietoisuuden lisäämiseen tähtäävillä toimilla muun muassa niin, että järjestetään asianmukaista toimintaa kansainvälisenä naisten sukuelinten silpomisen nollatoleranssipäivänä (6. helmikuuta) ja kansainvälisenä naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisena päivänä (25. marraskuuta) (vuotuinen).
- Jatketaan tiedonannossa *Nollatoleranssi naisten sukuelinten silpomiseen*[47] esitettyjen toimenpiteiden toteuttamista, käytetään asianmukaisia välineitä naisten sukuelinten silpomisen lopettamiseksi ja hyödynnetään tätä kokemusta, jotta voidaan puuttua haitallisiin käytäntöihin, ja kehitetään ammattilaisille tarkoitettu naisten sukuelinten silpomista koskevaa tietoa sisältävä verkkofoorumi (2016–2017).
- Seurataan tarvittavilla toimilla kertomusta, jossa arvioidaan sitä, miten jäsenvaltiot ovat noudattaneet ihmiskaupan vastaista direktiiviä (2016), ja varmistetaan, että käsitellään ihmiskaupan sukupuolinäkökulmaa (jatkuva).

45 http://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/docs/2015_just_010_istanbul_convention_en.pdf
46 Tämä saattaa edellyttää lainsäädäntöä (tilastoihin liittyvää asetusta) jossakin vaiheessa kehitystyön tuloksista riippuen.
47 COM(2013) 833 final.

3.5. Sukupuolten tasa-arvon ja naisten oikeuksien edistäminen maailmanlaajuisesti

Tavoitteet

Naisten ja tyttöjen oikeuksien suojeleminen ja edistäminen sekä sukupuolten tasa-arvo ovat yksi EU:n ulkosuhteiden poliittisista painopisteistä, ja EU on sitoutunut vahvasti omaksumaan asiassa johtoroolin. Ne ovat tasapuolisen ja osallistavan kestävän kehityksen olennaisia edellytyksiä ja itsessään tärkeitä arvoja ja tavoitteita. Ne ovat myös maailmanlaajuisen rauhan ja turvallisuuden edellytys ja auttavat vastustamaan radikalisoitumista sekä ääriliikkeitä, joissa halveksitaan naisia ja loukataan heidän oikeuksiaan ja ihmisarvoaan. EU:n on yhä kaikin tavoin sitoutunut edistämään, suojelemaan ja noudattamaan kaikkia ihmisoikeuksia ja panemaan kaikilta osin tehokkaasti täytäntöön naisten oikeuksiin liittyvät velvollisuudet ja sitoumukset kaikilla kansainvälisillä foorumeilla, erityisesti kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen[48] YK:n Pekingin toimintaohjelman[49] mukaisesti sekä kansainvälisen väestö- ja kehityskonferenssin toimintaohjelman.

Naisten ja tyttöjen oikeudet, sukupuolten tasa-arvo sekä naisten ja tyttöjen voimaannuttaminen ovat YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman (Agenda 2030) ydin sekä erillisinä tavoitteina[50] että läpileikkaavina aiheina, jotka sisällytetään kaikkiin kestävän kehityksen päätavoitteiden alatavoitteisiin ja indikaattoreihin.[51] Niiden olisi myös oltava olennaisia huomioon otettavia seikkoja käytettäessä rahoitusvaroja ja muita keinoja toimintaohjelman täytäntöönpanoon sekä toimintaohjelman tarkistamiseen, seurantaan ja vastuuvelvollisuuteen liittyvissä mekanismeissa. Koska toimintaohjelma koskee yleisesti kaikkia maita, myös EU:n jäsenvaltioita, on tärkeää EU:n sisä- ja ulkopolitiikan välinen johdonmukaisuus kaikilla tasoilla. Liittymisprosessissa on myös edelleen arvioitava sukupuolten tasa-arvoa ja sukupuolten tasa-arvoa koskevan EU:n säännöstön käyttöönottoa.

Näiden tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävät keskeiset toimet

Toteutetaan yhteistyössä Euroopan ulkosuhdehallinnon (EUH) ja jäsenvaltioiden kanssa toimintasuunnitelma, joka on esitetty komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa "Gender equality and women's empowerment: transforming the lives of girls and women through EU external relations, 2016–2020"[52] (2016-2019), tämän EU:n toimintaa sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi ulkosuhteissa koskevan uuden kehyksen mukaisesti ja sitoudutaan seuraaviin toimiin:

- Puolustetaan yhteistyössä EUH:n ja jäsenvaltioiden kanssa sukupuolten tasa-arvon ja naisten oikeuksien edistämistä YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman täytäntöönpanossa ja seurannassa sekä Pekingin toimintasuunnitelman täytäntöönpanossa (jatkuva).
- Edistetään yhdessä EUH:n ja jäsenvaltioiden kanssa sukupuolten tasa-arvoa ja edistetään ja suojellaan tyttöjen ja naisten oikeuksia ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskevan EU:n toimintasuunnitelman, YK:n turvallisuusneuvoston naisia, rauhaa ja turvallisuutta koskevien päätöslauselmien 1325 ja 1820 täytäntöönpanoa koskevan EU:n kattavan lähestymistavan sekä tyttöihin ja naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevien EU:n vuoden 2008 suuntaviivojen avulla (jatkuva).

48 http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/
49 http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/
50 Erillinen tavoite 5.
51 https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld
52 SWD(2015) 182 final, 21.9.2015, jonka neuvosto vahvisti 26. lokakuuta 2015.

- Rahoitetaan ja seurataan edelleen toimia, joilla edistetään sukupuolten tasa-arvoa kehitys- ja naapuruusyhteistyössä ja humanitaarisessa avussa, muun muassa käyttämällä järjestelmällisesti OECD:n sukupuoli-indikaattoreita[53] kehitysyhteistyössä ja sukupuoli–ikä-indikaattoria[54] kaikessa EU:n rahoittamassa humanitaarisessa toiminnassa, jotta voidaan arvioida, onko kaikenikäisten miesten ja naisten tarpeet ja haavoittuvuudet tunnistettu ja huomioitu (jatkuva).
- Seurataan edelleen tiiviisti sitä, miten ehdokasmaat ja mahdolliset ehdokasmaat täyttävät Kööpenhaminassa sovitut EU-jäsenyysehdot ihmisoikeusasioissa, kuten naisten ja miesten tasa-arvossa, tuetaan niitä tässä työssä sekä jatketaan ponnisteluja sukupuolinäkökulman sisällyttämiseksi kaikkiin asiaankuuluviin ohjelmiin, joita rahoitetaan liittymistä valmistelevasta tukivälineestä (IPA) ja Euroopan naapuruusvälineestä (ENI) (jatkuva).

53 http://www.oecd.org/investment/stats/37461060.pdf
54 http://ec.europa.eu/echo/files/policies/sectoral/gender_age_marker_toolkit.pdf

4. TASA-ARVONÄKÖKULMAN SISÄLLYTTÄMINEN KAIKKIIN EU:N TOIMIIN JA POLITIIKKOIHIN

Edellä esitettyjen keskeisten toimien[55] lisäksi sukupuolten tasa-arvoa edistetään edelleen sisällyttämällä tasa-arvonäkökulma EU:n toimien kaikkiin näkökohtiin (politiikkojen, oikeudellisten toimenpiteiden ja meno-ohjelmien valmisteluun, suunnitteluun, toteutukseen, seurantaan ja arviointiin) eli **valtavirtaistamalla sukupuolinäkökulma.**[56] Se tarkoittaa sekä naisiin että miehiin kohdistettavien EU:n toimien vaikutusten arvioimista ja vastuun kantamista tarvittavista muutoksista, jotka hyödyntävät naisia ja miehiä yhtäläisesti eivätkä lisää eriarvoisuutta.

Jatketaan sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista sisällyttämällä tasa-arvonäkökohdat[57] vaikutustenarviointeihin ja arvioihin paremman sääntelyn periaatteiden mukaisesti.

Lisäksi naisten ja miesten tasa-arvoa käsittelevä yksiköiden välinen ryhmä (jossa ovat edustettuina kaikki komission osastot ja joka kokoontuu kaksi kertaa vuodessa) seuraa ja ohjaa edelleen sukupuolinäkökulman sisällyttämistä politiikkoihin, oikeudellisiin toimenpiteisiin ja meno-ohjelmiin, myös talousarviota koskeviin asioihin, kaikilla EU:n politiikan aloilla ja aikoo julkaista **sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista komissiossa koskevan kertomuksen** vuonna 2017. Kertomuksessa täydennetään edellä esitettyjä keskeisiä toimia esittelemällä alakohtaisia näkökohtia, jotka koskevat esimerkiksi sukupuolten tasa-arvoa liikenteen, energian, terveyden, verotuksen, maatalouden, kaupan, aluepolitiikan, merenkulun ja ympäristön aloilla.

55 Joista osaan kuuluu sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen tähtääviä toimenpiteitä tietyillä politiikan aloilla (esimerkiksi työllisyys, maahanmuutto ja ulkosuhteet).
56 SEUT-sopimuksen 8 artikla: "Unioni pyrkii kaikissa toimissaan poistamaan eriarvoisuutta miesten ja naisten välillä sekä edistämään miesten ja naisten välistä tasa-arvoa."
57 Ks. erityisesti paremman sääntelyn välineistön väline 16: http://ec.europa.eu/smart-regulation/guidelines/docs/br_toolbox_en.pdf

5. EU:N RAHOITUS SUKUPUOLTEN TASA-ARVON TUKEMISEKSI

Keskeisten toimien ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen lisäksi tarvitaan myös asiaankuuluvaa EU-tason rahoitusta. Sukupuolinäkökulmaa ei oteta järjestelmällisesti huomioon[58] EU:n yleistä talousarviota laadittaessa[59], mutta EU:n vuosien 2014–2020 rahoitusohjelmista tarjotaan varoja tasa-arvon edistämiseen ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen useilla keskeisillä politiikan aloilla esimerkiksi seuraavasti:

- Euroopan rakenne- ja investointirahastot (ERI-rahastot), erityisesti Euroopan sosiaalirahasto ja Euroopan aluekehitysrahasto, ovat keskeisiä tasa-arvon edistämiseen rahoitusta tarjoavia tahoja esimerkiksi koskien **työllistymistä, urakehitystä, työ- ja yksityiselämän yhteensovittamista, samapalkkaisuutta, maahanmuuttajanaisten pääsyä työmarkkinoille ja investointeja lastenhoitoinfrastruktuurin luomiseen.**
- Perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuusohjelmasta yhteisrahoitetaan kansallisia hankkeita, jotka edistävät **tasa-arvoista taloudellista riippumattomuutta, jäykkien sukupuoliroolien ja -stereotypioiden poistamista sekä tietoisuuden lisäämistä sukupuolten eläke-erosta sekä sen syistä ja seurauksista.** Ohjelmasta investoidaan myös **naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseen ja torjumiseen** rahoittamalla hankkeita, jotka tukevat väkivallan uhreja, kouluttamalla alan ammattilaisia, lisäämällä tietoisuutta ja ehkäisemällä haitallisiin käytäntöihin liittyvää väkivaltaa.
- Verkkojen Eurooppa -välineestä turvallisempien internet-keskusten digitaalipalveluinfrastruktuuriin tarjottavalla rahoituksella tuetaan jäsenvaltioiden tukipuhelinpalveluita **verkkokiusaamisen** nuorille uhreille (jotka ovat kaksi kertaa todennäköisemmin tyttöjä kuin poikia).
- Seitsemän seuraavan vuoden aikana kohdennetaan rahoitusta sukupuolten tasa-arvoon sekä naisten ja tyttöjen voimaannuttamiseen **EU:n ulkoista yhteistyötä** tukevan kehitysyhteistyövälineen alaisen EU:n globaaleja julkishyödykkeitä ja haasteita koskevan temaattisen ohjelman kautta.
- Tasa-arvonäkökohdat on sisällytetty Erasmus+-ohjelmaan, joka on EU:n koulutusta, nuorisoa ja urheilua koskeva rahoitusohjelma vuosiksi 2014–2020.

Asetuksilla säädettyjä mekanismeja, joilla varmistetaan tasa-arvorahoituksen tehokkuus ja vaikuttavuus, ja asianomaisia ohjelmakomiteoita käytetään muun muassa arvioimaan jäsenvaltioiden täytäntöönpanokertomuksia tarvittaessa.

Liitteessä 4 tehdään yhteenveto EU-tason rahoituksesta, joka on suuruudeltaan **6,17 miljardia euroa** ja kohdennetaan tämän strategisen sitoumuksen päämäärien ja tavoitteiden saavuttamiseen.

Sukupuolinäkökulma otetaan perussopimuksessa määrättyjen velvollisuuksien mukaisesti huomioon, kun valmistellaan vuoden 2020 jälkeisiä EU:n rahoitusohjelmia.

58 Tarkoittaa talousarvioiden arvioimista sukupuolinäkökulmasta, sukupuolinäkökulman sisällyttämistä talousarviomenettelyn kaikkiin tasoihin sekä tulojen ja menojen uudelleenjärjestelyä tasa-arvon edistämiseksi.

59 Talousarviota laadittaessa ei oteta myöskään huomioon muita politiikan aloja, jotka voitaisiin valtavirtaistaa, kuten ilmastoa ja biologista monimuotoisuutta.

6. YHTEISTYÖ KAIKKIEN TOIMIJOIDEN KANSSA

Jatketaan tiivistä yhteistyötä sukupuolten tasa-arvon alalla toimivien instituutioiden ja sidosryhmien (jäsenvaltioiden, Euroopan parlamentin, EUH:n, työmarkkinaosapuolten, kansalaisjärjestöjen, tasa-arvoelinten, kansainvälisten järjestöjen ja EU:n erillisvirastojen) kanssa. Yhteistyötä tehdään monessa muodossa kahdenvälisestä ja monenvälisestä vaihdosta jäsenneltyyn vuoropuheluun.

Jäsenvaltioiden kansallisia strategia-asiakirjoja ja kehitystä sukupuolten tasa-arvon saralla seurataan ja hyvien käytäntöjen vaihtamista jäsenvaltioiden välillä helpotetaan keskinäisen oppimisen ohjelman avulla. Yhteistyötä jäsenvaltioiden kanssa jatketaan myös sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista käsittelevässä korkean tason työryhmässä.

Miesten ja naisten yhtäläisiä mahdollisuuksia käsittelevä neuvoa-antava komitea, joka koostuu jäsenvaltioiden, työmarkkinajärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan edustajista, jatkaa komission neuvomista politiikka- ja lainsäädäntöaloitteissa. Euroopan tasa-arvoinstituutti on jatkossakin tärkeässä asemassa, kun kehitetään ja jaetaan luotettavia todisteita ja tietoja näyttöön perustuvan päätöksenteon tueksi esimerkiksi sen tasa-arvoindeksin avulla.[60]

Euroopan parlamenttia ja neuvostoa pyydetään osallistumaan aktiivisesti tähän yhteistyöhän.

7. SEURANTA JA ARVIOINTI

Edellä esitettyjen toimien täytäntöönpanoa seurataan edelleen säännöllisesti. Sen edistymisestä ja jäsenvaltioiden käytännön esimerkeistä raportoidaan vuosittain muun muassa liitteissä 1 ja 2 esitettyjen tavoitteiden ja indikaattorien perusteella.

Vuoden 2017 vuosikertomuksen päätelmistä riippuen vuonna 2018 voitaisiin järjestää huipputason vuoropuhelu, johon osallistuvat Euroopan parlamentti, neuvoston puheenjohtajavaltiot ja keskeiset sidosryhmät, kuten eurooppalaiset työmarkkinaosapuolet ja kansalaisyhteiskunta, ja jossa tehdään väliarviointi, määritellään haasteet ja keskustellaan etenemistavoista.

60 http://eige.europa.eu/rdc/eige-publications/gender-equality-index-2015-measuring-gender-equality- european-union-2005-2012-report

Liite 1:
Tavoitteet, toimet, vastuut ja indikaattorit

1. Naisten osuuden kasvattaminen työmarkkinoilla sekä naisten ja miesten tasavertaisen taloudellisen riippumattomuuden lisääminen

Tavoitteet

- Pyritään saavuttamaan EU:n tavoite, joka on miesten ja naisten 75 prosentin työllisyysaste vuoteen 2020 mennessä, ja poistetaan ero naisten ja miesten työllisyydessä.
- Jaetaan tasapuolisemmin naisten ja miesten hoitoon ja kotitalouteen liittyviin vastuisiin käyttämä aika ja parannetaan mahdollisuuksia hoitovastuiden ja työhön liittyvien vastuiden tasapainottamiseen.
- Pyritään saavuttamaan lastenhoitoa koskevat Barcelonan tavoitteet ja pohditaan jäsenvaltioiden kanssa vakavasti mahdollisia keinoja tehdä niistä vielä kunnianhimoisempia ja laajentaa ne kattamaan muutkin huollettavat kuin lapset.
- Edistetään naisten yrittäjyyttä ja sukupuolten tasa-arvoa tutkimuksessa.
- Parannetaan maahanmuuttajanaisten pääsyä työmarkkinoille.

Toimi	Vastuutahot	Aikataulu
Jatketaan toimea, joka koskee naisten työmarkkinoille osallistumisen lisäämistä ja työn ja perhe-elämän yhdistämistä. Sitä täydennetään uudella aloitteella, jolla puututaan työssäkäyvien vanhempien/huoltajien työ- ja perhe-elämän yhdistämisessä kohtaamiin haasteisiin: - Nykyaikaistetaan EU:n lainsäädäntökehys: varmistetaan parempi täytäntöönpanon valvonta ja tarvittaessa hyväksytään vapaita ja joustavia työjärjestelyjä koskevaa lainsäädäntöä kuulemalla työmarkkinaosapuolia, jotta voidaan parantaa vanhempien ja muiden hoitovastuullisten työn ja perhe-elämän tasapainoa.* - Luodaan laaja politiikkakehys, joka tukee vanhempien osallistumista työmarkkinoille ja tasa-arvoisempaa vapaiden ja joustavien työjärjestelyjen käyttöä, ja harkitaan myös vertailuanalyysien tekemistä, EU:n rahoitusvälineiden kohdennettua käyttöä jäsenvaltioiden tueksi sekä tietoisuuden lisäämistä.** - Seurataan ja tuetaan edelleen lastenhoitoa koskevien Barcelonan tavoitteiden saavuttamista jäsenvaltioissa***, otetaan huomioon työn ja perhe-elämän tasapainottamista koskevan julkisen kuulemisen tulokset ja harkitaan jäsenvaltioiden ja sidosryhmien - kuulemista siitä, miten Barcelonan tavoitteista voitaisiin tehdä kunnianhimoisempia, sekä laa- ja-alaisempaa lähestymistapaa, joka kattaisi esim. muidenkin huollettavien hoidon sekä hoidon saatavuuden ja laadun.** - Tuetaan jäsenvaltioita niiden pyrkimyksissä lisätä naisten osallistumista työmarkkinoille, seurataan tiiviisti eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa työllisyyden suuntaviivojen mukaisesti toteutettavia kansallisia uudistustoimenpiteitä ja annetaan tarvittaessa maakohtaisia suosituksia.*** - Tuetaan edelleen yrityksiä pyrkimyksissä lisätä naisten osallistumista työmarkkinoille avustamalla monimuotoisuuteen sitoutumista koskevia foorumeja.****	KOMISSIO: JUST/EMPL	* 2016–2019 ** 2016 *** vuotuinen **** jatkuva
Arvioidaan sosiaaliturvaa koskevaa direktiiviä ja seurataan tuloksia, laaditaan kertomus itsenäisiä ammatinharjoittajia koskevan direktiivin täytäntöönpanosta ja toteutetaan mahdollisesti seurantatoimia.	KOMISSIO: JUST	2016
Sisällytetään sukupuolinäkökulma Euroopan muuttoliikeagendan täytäntöönpanoon poistamalla esteitä maahanmuuttajanaisten työllistymiseltä ja uralla etenemiseltä ja autetaan jäsenvaltioita ESR:n tällä osa-alueella tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämisessä.	KOMISSIO: HOME	2016–2019
Lisätään tietoisuutta naisten yrittäjyyden edistämiseksi muun muassa perustamalla naisyrittäjille sähköinen foorumi*, luomalla eurooppalainen naispuolisten enkelisijoittajien verkosto* ja luomalla naisten verkkoyrittäjäkeskusten verkosto**.	KOMISSIO: GROW/CNECT	*2016 **2016–2017
Edistetään institutionaalista muutosta tutkimusorganisaatioissa esteiden poistamiseksi sukupuolten tasa-arvolta ja kaikkien tällaisten organisaatioiden sitouttamiseksi tasa-arvosuunnitelmien toteuttamiseen.	KOMISSIO: RTD	2016–2017

Indikaattorit	Lähtötilanne: EU:n keskiarvo (vuosi)
Sukupuolten ero työllisyydessä (20-64-vuotiaat)	11,5 %-yks. (2014)
Sukupuolten ero työllisyydessä (20-64) kokoaikaiseksi muutettuna	18,1 %-yks. (2014)
Sukupuolten ero vanhempien osa-aikatyöllisyydessä	34,8 %-yks. (2013)
Palkattomassa hoitotyössä viikossa käytetty aika sukupuolittain[61]	Miehet: 8,9 % Naiset: 26,4 % (2010)
Itsestä riippumaton osa-aikatyö, jota on tehtävä lasten tai vajaavaltaisten aikuisten hoitamisen vuoksi, sukupuolittain[62]	Miehet: 4,2 % Naiset: 27,2 % (2014)
Virallisen lastenhoitojärjestelyjen piirissä olevien lasten osuus kaikista ikäryhmän lapsista (0-3-vuotiaat ja 3-vuotiaat-kouluikäiset)	0–3-vuotiaat: 27 % 3-vuotiaat-kouluikäiset: 82 % (2013)
Iäkkäistä tai vammaisista sukulaisista vähintään useana päivänä viikossa huolehtivan aktiivisen väestön (50-64-vuotiaat) osuus sukupuolittain[63]	Miehet: 10 % Naiset: 17 % (2011)
Sukupuolten työllisyysasteiden ero EU-maissa asuvien EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisten joukossa	19,5 % (2014)
Sukupuolten työllisyysasteiden ero hiljattain EU-maihin muuttaneiden EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisten joukossa	22,3 % (2014)
Tasa-arvosuunnitelman tehneiden tutkimusorganisaatioiden osuus[64]	36 % (2014)

61 Eurofound
62 Eurostat (osa-aikatyön pääasiallinen syy - jakautuminen sukupuolen ja iän mukaan (%) [lfsa_epgar]).
63 Eurofound.
64 She Figures 2015 -esite, perustuu eurooppalaisen tutkimusalueen tutkimukseen 2014 (PCountry, P17, P36) https://ec.europa.eu/research/swafs/pdf/pub_gender_equality/she_figures_2015-leaflet-web.pdf

2. Sukupuolten palkka-, tulo- ja eläke-erojen pienentäminen ja naisten köyhyyden torjuminen sen avulla

Tavoitteet

- **Pienennetään edelleen sukupuolten välisiä palkka-, tulo- ja eläke-eroja ja sitä kautta epätasa-arvoa taloudellisten resurssien saatavuudessa koko elinkaaren ajan.**
- **Vähennetään sukupuolten epätasa-arvoa eri talouden aloilla ja ammateissa.**
- **Pidennetään naisten palkallista kokonaistyöaikaa ja varmistetaan samapalkkaisuutta koskevan lainsäädännön tehokas täytäntöönpano.**
- **Poistetaan esteitä haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien, kuten maahanmuuttajanaisten ja yksinhuoltajavanhempien, työmarkkinoille pääsyltä.**
- **Puututaan sukupuolten välisten eläke-erojen syihin ja seurauksiin.**

Toimi	Vastuutahot	Aikataulu
Parannetaan edelleen samapalkkaisuuden periaatteen täytäntöönpanoa ja täytäntöönpanon valvontaa tekemällä arviointi direktiivistä 2006/54/EY[65] ja harkitsemalla muun muassa seuraavia seikkoja: - Palkkojen avoimuuden lisääminen käyttäen perustana kertomusta, joka laaditaan jäsenvaltioiden komission suosituksen täytäntöönpanemiseksi toteuttamista toimenpiteistä[66]. - Euroopan unionin tuomioistuimen uusin oikeuskäytäntö, joka koskee lakisääteisiin eläkkeisiin ja yksityisiin vakuutussopimuksiin työeläkealalla vaikuttavaa sukupuolen käyttöä vakuutusmatemaattisena tekijänä, voi mahdollisesti estää sen, että naiset saisivat korkean keskimääräisen eliniänodotteen vuoksi pienempää eläkettä. - Seuraamukset, joilla lisätään palkkasyrjintäkiellon pelotevaikutusta. - Tasa-arvoelinten tehokas ja vaikuttava toiminta syrjinnän uhrien oikeussuojan parantamiseksi.	KOMISSIO: JUST	2016–2017
Tuetaan edelleen jäsenvaltioiden toimia, jotta varmistetaan samapalkkaisuus ja voidaan puuttua sukupuolten palkka-, tulo- ja eläke-erojen syihin, ja hyödynnetään eurooppalaista ohjausjaksoa (vuotuinen).	KOMISSIO: EMPL/JUST	vuotuinen
Jatketaan Euroopan samapalkkaisuuspäivän viettoa ja sitä koskevaa Euroopan laajuista jäsenvaltioihin kohdistettavaa tiedotustoimintaa ja lisätään tietoisuutta palkan, tulojen ja eläkeoikeuksien välisestä yhteydestä ikääntyvillä.	KOMISSIO: JUST/ COMM	vuotuinen

65 Direktiivi 2006/54/EY miesten ja naisten yhtäläisten mahdollisuuksien ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta työhön ja ammattiin liittyvissä asioissa (uudelleenlaadittu).
66 C(2014) 1405 final.

Toimi	Vastuutahot	Aikataulu
Tehdään yhteistyötä tasa-arvoelinten kanssa ja tuetaan yrityksiä niiden pyrkimyksissä varmistaa samapalkkaisuus avustamalla monimuotoisuuteen sitoutumista koskevia foorumeja.	KOMISSIO: JUST	jatkuva
Harkitaan lisätoimenpiteitä sukupuolijakauman parantamiseksi eri talouden aloilla ja ammateissa, käytetään digitaalialan suurta koalitiota sellaisten toimenpiteiden tukena, joilla parannetaan naisten ja tyttöjen digitaalisia taitoja ja edistetään naisten työllistymistä tieto- ja viestintätekniikan alalla* ja lisätään tietoisuutta ammatillisen ja muun koulutuksen vaihtoehdoista**.	KOMISSIO: CNECT/EAC/EMPL / RTD/JUST/MOVE	*2016–2017 **2018–2019
Edistetään sukupuolten tasa-arvoa erityyppisissä koulutuksissa kaikilla tasoilla, myös koskien sukupuolitettuja oppiaineiden valintoja ja työuria, käyttämällä olemassa olevia poliittisen yhteistyön välineitä ja rahoitusvälineitä tarpeen mukaan ”Koulutus 2020” -kehyksessä asetettujen painopisteiden mukaisesti.	KOMISSIO: EAC/EMPL	2016–2019
Kehitetään edelleen kattavia toimenpiteitä[67], jotta voidaan torjua sukupuolten välisen eläke-eron syitä yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa. Tähän kuuluu indikaattorisen mittaamiseksi ja seuraamiseksi sekä toimenpiteitä sukupuolitekijöiden lieventämiseksi esimerkiksi hoitovastuun osalta.	KOMISSIO: EMPL/JUST	2016–2017

67 Perustuu TSTK-neuvoston kesäkuussa 2015 tekemiin päätelmiin.

Indikaattorit	EU:n keskiarvo (vuosi)
Sukupuolten palkkaero	16,5 % (2013)
Sukupuolten kokonaistuloero	41,1 % (2012)
Sukupuolten eriytyminen eri talouden aloilla ja ammateissa[68]	Alat: 18,9 % Ammatit: 26,9 % (2014)
Sukupuolten eläke-ero	40,2 % (2012)[69]
Sukupuolten eläketurvaero	6,8 % (2012)[70]
Työssä käyvien naisten ja miesten köyhyys	Miehet: 9,3 % Naiset: 8,4 % (2014)
Köyhyysriski ja sosiaalisen syrjäytymisen riski ikääntyvillä (65+)	Miehet: 11,4 % Naiset: 15,6 % (2014)
Yksinhuoltajavanhempien kotitalouksien köyhyysriski ja sosiaalisen syrjäytymisen riski	49,9 % (2013)

68 Sisältää analyysin eri aloilla työskentelevien naisten prosenttiosuuksista.
69 65-79-vuotiaat eläkeläiset. Lähde: Sosiaalisen suojelun komitean ja Euroopan komission laatima eläkkeiden riittävyyttä koskeva raportti (2015).
70 65-79-vuotiaat. Lähde: Sosiaalisen suojelun komitean ja Euroopan komission laatima eläkkeiden riittävyyttä koskeva raportti (2015).

3. Naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen päätöksenteossa

Tavoitteet

- **Jatketaan toimia sukupuolijakauman tasapainottamiseksi talouselämän johtotehtävissä, ja pidetään tavoitteena erityisesti sitä, että aliedustetun sukupuolen osuus pörssiyhtiöiden toimivaan johtoon kuulumattomista johtokunnan jäsenistä on vähintään 40 prosenttia.**
- **Tasapainotetaan sukupuolijakaumaa suurten pörssiyhtiöiden toimivassa johdossa ja pätevyyden kehittämisessä.**
- **Parannetaan tiedon keräämistä ja sukupuolijakauman tasapainoa tutkimusorganisaatioiden päätöksentekotehtävissä.**
- **Tasapainotetaan sukupuolijakaumaa poliittisessa päätöksenteossa ja julkisessa elämässä urheilu mukaan lukien.**
- **Pyritään saavuttamaan tavoitteena oleva naisten 40 prosentin osuus komission ylemmässä johdossa ja keskijohdossa vuoden 2019 loppuun mennessä.**

TOIMI	VASTUUTAHOT	AIKATAULU
Tuetaan edelleen vuoden 2012 ehdotusta direktiiviksi julkisesti noteerattujen yhtiöiden toimivaan johtoon kuulumattomien johtokunnan jäsenten sukupuolijakauman tasapainottamisesta vuoteen 2016 mennessä[71], seurataan tiiviisti sen saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä ja täytäntöönpanoa ja tuetaan muita kohdennettuja aloitteita sukupuolijakauman tasapainottamiseksi jäsenvaltioiden ohjeistus mukaan lukien.	KOMISSIO: JUST	jatkuva
Kerätään ja levitetään edelleen lisää tietoja naisten ja miesten edustuksesta korkean tason päätöksentekotehtävissä tiiviissä yhteistyössä Euroopan tasa-arvoinstituutin kanssa.	KOMISSIO: JUST EIGE	jatkuva
Harkitaan toimenpiteitä sukupuolijakauman tasapainottamiseksi poliittisessa päätöksenteossa ja jatketaan jäsenvaltioiden kannustamista ja kansallisten viranomaisten tukemista niiden toimissa sukupuolijakauman tasapainottamiseksi poliittisissa ja julkisissa päätöksentekotehtävissä.	KOMISSIO: JUST	2018
Annetaan jäsenvaltioille ohjausta yhteisestä lähestymistavasta, joka koskee määrällisten tavoitteiden saavuttamista tutkimusalan päätöksentekotehtävissä.	KOMISSIO: RTD	2016
Pyritään saavuttamaan tavoitteena oleva naisten 40 prosentin osuus komission ylemmässä johdossa ja keskijohdossa komission toimikauden loppuun mennessä.	KOMISSIO: HR	jatkuva

71 Ks. komission vuoden 2016 työohjelma.

Indikaattorit	EU:n keskiarvo (vuosi)
Naisten osuus suurimpien kansallisesti rekisteröityjen pörssiyhtiöiden ylimmissä päätöksentekoelimissä	21,2 % (huhtikuu 2015)
Naisten osuus suurimpien kansallisesti rekisteröityjen pörssiyhtiöiden hallitusten puheenjohtajista ja toimitusjohtajista	Puh.johtajat: 7,1 % Toimitusjohtajat: 3,6 % (huhtikuu 2015)
Naisten osuus suurimpien kansallisesti rekisteröityjen pörssiyhtiöiden kahden ylimmän päätöksentekoelimen toimivaan johtoon kuuluvista ja siihen kuulumattomista jäsenistä	Toimivaan johtoon kuulumattomat jäsenet: 22,5 % Ylin johto: 13,7 % (huhtikuu 2015)
Naisten osuus korkea-asteen oppilaitosten johtajista[72]	15,5 % (2010)
Naisten osuus kansallisten tai liittovaltioiden parlamenteissa tai niiden alahuoneissa ja Euroopan parlamentissa	29 % (touko-2015) EP: 37 %
Naisten osuus kansallisissa tai liittovaltion hallituksissa ja Euroopan komissiossa	27 % (touko-2015) Komissio: 32 %
Naisten osuus komission ylemmässä johdossa ja keskijohdossa[73]	28 % / 32 % (helmikuu 2015)

72 She Figures 2012.
73 DG HR.

4. Sukupuoleen perustuvan väkivallan torjuminen ja sen uhrien suojeleminen ja tukeminen

Tavoitteet

- **Torjutaan sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa sekä suojellaan ja tuetaan sen uhreja.**
- **Parannetaan tietojen saatavuutta, laatua ja luotettavuutta.**
- **Lisätään tietoisuutta, edistetään asennemuutosta ja tehostetaan ennaltaehkäisyä.**
- **Parannetaan uhrien tukea ja oikeussuojaa.**
- **Lopetetaan naisten sukuelinten silpominen.**

Toimi	Vastuutahot	Aikataulu
EU liittyy Euroopan neuvoston yleissopimukseen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (Istanbulin sopimus) EU:n toimivallan puitteissa, otetaan huomioon liittymisen oikeudelliset vaikutukset, pannaan sen jälkeen sopimuksen määräykset täytäntöön ja kannustetaan jäsenvaltioita ratifioimaan sopimus.	KOMISSIO: JUST	2016
Jatketaan uhrien oikeuksia koskevan direktiivin ja eurooppalaisia suojelumääräyksiä koskevien lakien täytäntöönpanon valvomista erityisesti sukupuoleen perustuvan väkivallan kohteeksi joutuneiden suojelun ja tuen saamisen varmistamiseksi.	KOMISSIO: JUST	jatkuva
Parannetaan edelleen sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa koskevien tietojen saatavuutta, laatua ja luotettavuutta tekemällä yhteistyötä Eurostatin, Euroopan tasa-arvoinstituutin ja perusoikeusviraston kanssa ja jatketaan sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa urheilussa koskevien vertailukelpoisten tietojen keräämistä erityistutkimuksen avulla*.	* 2016 * 2016KOMISSIO: JUST/Eurostat EIGE FRA *EAC	jatkuva
Jatketaan kohdennettuja toimia kaikenlaisen sukupuoleen perustuvan väkivallan lopettamiseksi ja lisätään tietoisuutta siitä.	KOMISSIO: JUST	2017
Jatketaan asenteiden ja käyttäytymisen muuttamista tietoisuuden lisäämiseen tähtäävillä toimilla muun muassa järjestämällä asianmukaista toimintaa kansainvälisenä naisten sukuelinten silpomisen nollatoleranssipäivänä (6.2.) ja kansainvälisenä naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisena päivänä (25.11.).	KOMISSIO: JUST	vuotuinen

Toimi	Vastuutahot	Aikataulu
Jatketaan tiedonannossa *Nollatoleranssi naisten sukuelinten silpomiseen* esitettyjen toimenpiteiden toteuttamista, käytetään asianmukaisia välineitä naisten sukuelinten silpomisen lopettamiseksi ja hyödynnetään tätä kokemusta, jotta voidaan puuttua haitallisiin käytäntöihin, ja kehitetään ammattilaisille tarkoitettu naisten sukuelinten silpomista koskevaa tietoa sisältävä verkkofoorumi.	KOMISSIO: JUST	2016–2017
Seurataan tarvittavilla toimilla kertomusta, jossa arvioidaan sitä, miten jäsenvaltiot ovat noudattaneet ihmiskaupan vastaista direktiiviä*, ja varmistetaan, että käsitellään ihmiskaupan sukupuolinäkökulmaa**.	KOMISSIO: HOME/JUST	*2016 **jatkuva

Indikaattorit	EU:n keskiarvo (vuosi)
Fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa kokeneiden naisten osuus	33 % (maaliskuu 2014)
Kumppanin tekemää fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa kokeneiden naisten osuus	22 % (maaliskuu 2014)
Kumppanin tekemää psyykkistä väkivaltaa kokeneiden naisten osuus	43 % (maaliskuu 2014)
Seksuaalista häirintää kokeneiden naisten osuus	55 % (maaliskuu 2014)

5. Sukupuolten tasa-arvon ja naisten oikeuksien edistäminen kaikkialla maailmassa

Tavoitteet

- **Edistetään, suojellaan ja noudatetaan kaikkia ihmisoikeuksia ja pannaan kaikilta osin tehokkaasti täytäntöön naisten oikeuksiin liittyvät velvollisuudet ja sitoumukset kaikilla kansainvälisillä foorumeilla, erityisesti kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva YK:n yleissopimus, YK:n Pekingin toimintaohjelma sekä kansainvälisen väestö- ja kehityskonferenssin toimintaohjelma.**
- **Varmistetaan, että naisten ja tyttöjen oikeudet, sukupuolten tasa-arvo sekä naisten ja tyttöjen voimaannuttaminen ovat olennaisia osatekijöitä käytettäessä rahoitusvaroja ja muita keinoja kestävää kehitystä koskevan toimintaohjelman (Agenda 2030) täytäntöönpanoon sekä sen tarkistamiseen, seurantaan ja vastuuvelvollisuuteen liittyvissä mekanismeissa.**
- **Varmistetaan, että liittymisprosessissa arvioidaan sukupuolten tasa-arvoa ja sukupuolten tasa-arvoa koskevan EU:n säännöstön käyttöönottoa.**

Toimet	Vastuutahot	Aikataulu
Toteutetaan yhteistyössä EUH:n ja jäsenvaltioiden kanssa toimintasuunnitelma, joka on esitetty komission yksiköiden yhteisessä valmisteluasiakirjassa *Gender equality and women's empowerment: transforming the lives of girls and women through EU external relations 2016–2020*[74], tämän uuden kehyksen mukaisesti ja sitoudutaan seuraaviin toimiin:	KOMISSIO: DEVCO/ECHO/ NEAR/FPI EUH	2016–2019
- Puolustetaan yhteistyössä EUH:n ja jäsenvaltioiden kanssa sukupuolten tasa-arvon ja naisten oikeuksien edistämistä kestävän kehityksen toimintaohjelman (Agenda 2030) täytäntöönpanossa ja seurannassa sekä Pekingin toimintasuunnitelman täytäntöönpanossa.	KOMISSIO: DEVCO EUH	jatkuva
- Edistetään yhdessä EUH:n ja jäsenvaltioiden kanssa sukupuolten tasa-arvoa ja edistetään ja suojellaan tyttöjen naisten oikeuksia ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskevan EU:n toimintasuunnitelman, YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien 1325 ja 1820 täytäntöönpanoa koskevan EU:n kattavan lähestymistavan sekä tyttöihin ja naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevien EU:n suuntaviivojen avulla.	KOMISSIO: DEVCO/ECHO EUH	jatkuva
- Rahoitetaan ja seurataan edelleen toimia, joilla edistetään sukupuolten tasa-arvoa kehitys- ja naapuruusyhteistyössä ja humanitaarisessa avussa, muun muassa käyttämällä järjestelmällisesti OECD:n sukupuoli-indikaattoreita kehitysyhteistyössä ja sukupuoli-ikä-indikaattoria kaikessa EU:n rahoittamassa humanitaarisessa toiminnassa, jotta voidaan arvioida, onko kaikenikäisten miesten ja naisten tarpeet ja haavoittuvuudet tunnistettu ja otettu huomioon.	KOMISSIO: DEVCO/ECHO	jatkuva

74 SWD(2015) 182 final, 21.9.2015, jonka neuvosto vahvisti 26. lokakuuta 2015.

Toimet	Vastuutahot	Aikataulu
- Seurataan edelleen tiiviisti sitä, miten ehdokasmaat ja mahdolliset ehdokasmaat täyttävät Kööpenhaminassa sovitut EU-jäsenyysehdot ihmisoikeusasioissa, kuten naisten ja miesten tasa-arvossa, tuetaan niitä tässä työssä ja jatketaan ponnisteluja sukupuolinäkökulman sisällyttämiseksi kaikkiin asiaankuuluviin ohjelmiin, joita rahoitetaan liittymistä valmistelevasta tukivälineestä (IPA) ja Euroopan naapuruusvälineestä.	KOMISSIO: NEAR	jatkuva

Indikaattorit (vrt. YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman (Agenda 2030) tavoite 5)
Kaikkinaisen naisiin ja tyttöihin kohdistuvan syrjinnän lopettaminen kaikkialla
Kaikkinaisen naisiin ja tyttöihin julkisessa ja yksityisessä piirissä kohdistuvan väkivallan lopettaminen mukaan lukien ihmiskauppa sekä seksuaalinen ja muunlainen hyväksikäyttö
Kaikkien haitallisten käytäntöjen, kuten lapsi- ja pakkoavioliittojen sekä naisten sukuelinten silpomisen lopettaminen
Palkattoman hoito- ja kotityön tunnustaminen ja arvostaminen tarjoamalla julkisia palveluja ja infrastruktuuria, harjoittamalla sosiaalisen suojelun politiikkaa sekä edistämällä vastuun jakamista kotitaloudessa ja perheessä kansallisesti tarkoituksenmukaisella tavalla
Naisten täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisen ja yhtäläisten mahdollisuuksien varmistaminen johtotehtävissä politiikan, talouden ja julkisen elämän kaikilla tasoilla
Yleisen seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelujen piiriin pääsyn ja lisääntymisoikeuksien varmistaminen, mistä on sovittu kansainvälisen väestö- ja kehityskonferenssin toimintaohjelman ja Pekingin toimintaohjelman sekä niiden tarkistuskonferenssien tuloksena laadittujen asiakirjojen mukaisesti
- Uudistusten tekeminen niin, että naiset saavat yhtäläiset oikeudet taloudellisiin resursseihin sekä mahdollisuuden maan ja muun omaisuuden omistamiseen ja hallintaan, rahoituspalvelujen käyttöön, perinnön saamiseen ja luonnonvarojen käyttöön kansallisen lainsäädännön mukaisesti - Tekniikan, erityisesti tieto- ja viestintätekniikan, käyttöönoton tehostaminen naisten voimaannuttamisen edistämiseksi - Kestävän politiikan ja täytäntöönpanokelpoisen lainsäädännön hyväksyminen ja vahvistaminen sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi ja kaikkien naisten ja tyttöjen voimaannuttamiseksi kaikilla tasoilla

6. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen, sukupuolten tasa-arvon rahoittaminen ja yhteistyö kaikkien toimijoiden kanssa

Tavoitteet

- **Jatketaan tasa-arvonäkökulman sisällyttämistä EU:n toiminnan kaikkiin näkökohtiin (tehokas sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen).**
- **Varmistetaan edelleen tehokas ja vaikuttava EU:n rahoitus sukupuolten tasa-arvon edistämiseen.**
- **Tehdään tiivistä yhteistyötä kaikkien sukupuolten tasa-arvon alalla toimivien sidosryhmien kanssa.**

TOIMET	VASTUUTAHOT	AIKATAULU
Annetaan edelleen neuvontaa tasa-arvokysymyksissä ja varmistetaan tiivis yhteistyö komission yksiköiden kanssa naisten ja miesten tasa-arvoa käsittelevän yksiköiden välisen ryhmän kautta.	KOMISSIO: JUST / kaikki pääosastot	jatkuva
Harkitaan sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista komissiossa koskevan kertomuksen antamista.	KOMISSIO: JUST / kaikki pääosastot	2017
Rahoitetaan edelleen sukupuolten tasa-arvoa sopivilla EU:n ohjelmilla.	KOMISSIO: rahoittavat pääosastot	2017–2019
Otetaan sukupuolinäkökulma huomioon valmisteltaessa vuoden 2020 jälkeisiä EU:n rahoitusohjelmia.	KOMISSIO: rahoittavat pääosastot	2017–2019
Seurataan jäsenvaltioiden kansallisia strategia-asiakirjoja ja kehitystä sukupuolten tasa-arvon saralla.	KOMISSIO: JUST	2017
Helpotetaan hyvien käytäntöjen vaihtamista jäsenvaltioiden välillä keskinäisen oppimisen ohjelman avulla.	KOMISSIO: JUST	kolmesti vuodessa
Järjestetään säännöllisiä kokouksia sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista käsittelevän korkean tason työryhmän ja miesten ja naisten yhtäläisiä mahdollisuuksia käsittelevän neuvoa-antavan komitean välillä.	KOMISSIO: JUST	kahdesti vuodessa
Jatketaan kertomuksen julkaisemista sukupuolten tasa-arvon edistymisestä EU:ssa.	KOMISSIO: JUST	vuotuinen
Laaditaan sisäinen kertomus toimien täytäntöönpanosta.	KOMISSIO: JUST / kaikki pääosastot	vuotuinen

Indikaattorit
Kertomus sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisesta on julkaistu.
Asiaankuuluvia tulevia rahoitusohjelmia koskevia säännöksiä on hyväksytty.
Kansallisten strategia-asiakirjojen analyysi on tehty.
Hyvien käytäntöjen vaihtamisen määrä.
Järjestettyjen kokousten määrä.
Edistymiskertomuksia on julkaistu.
Täytäntöönpanokertomuksia on laadittu.

Liite 2:
Valitut tavoitteet

1. EU-tason tavoitteet

Strateginen sitoutuminen sukupuolten tasa-arvon edistämiseen vuosina 2016-2019 auttaa saavuttamaan seuraavat olemassa olevat tavoitteet:

Tavoitteet	Lähde
Sukupuolten ero työllisyydessä 0 prosenttia (20-64-vuotiaat)	Eurooppa 2020 -strategia: sekä naisten että miesten työllisyystavoite 75 prosenttia
Lastenhoidon tarjoaminen 33 prosentille alle 3-vuotiaista lapsista ja 90 prosentille yli 3-vuotiaista mutta alle kouluikäisistä lapsista	Sukupuolten tasa-arvolle Barcelonan Eurooppa-neuvostossa vuonna 2002 asetetut ja Euroopan tasa-arvosopimuksessa (2011–2020) vahvistetut tavoitteet[75]
Aliedustetun sukupuolen osuus pörssiyhtiöiden (ei pk-yritysten) johtokuntien jäsenistä 40 prosenttia	Marraskuussa 2012 tehty ehdotus direktiiviksi julkisesti noteerattujen yhtiöiden toimivaan johtoon kuulumattomien johtokunnan jäsenten sukupuolijakauman tasapainottamisesta

75 https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lsa/119628.pdf

2. Kansainvälisesti sovitut tavoitteet

YK:n jäsenvaltiot hyväksyivät 25.-27. syyskuuta 2015 uuden kunnianhimoisen vuoden 2015 jälkeisen kehitysohjelman[76], jonka tavoitteena on poistaa köyhyys vuoteen 2030 mennessä ja edistää kaikille maille yhteistä taloudellista vaurautta, sosiaalista kehitystä ja ympäristönsuojelua. Ohjelma perustuu 17 tavoitteeseen, joihin kuuluu erillinen sukupuolten tasa-arvon ja naisten ja tyttöjen voimaannuttamisen tavoite ja joilla on alatavoitteita ja indikaattoreita sekä muihin osa-alueisiin liittyviä sukupuolisensitiivisiä tavoitteita.

Koska kehitysohjelmasta neuvottelivat kaikki YK:n jäsenet, myös EU ja sen jäsenvaltiot, ja sitä sovelletaan kaikkiin seuraavien 15 vuoden ajan, tämä strateginen sitoutuminen edistää sen sukupuolisensitiivisten tavoitteiden, erityisesti seuraavien päätavoitteen 5 alatavoitteiden saavuttamista:

5.1 Kaikkinaisen naisiin ja tyttöihin kohdistuvan syrjinnän lopettaminen kaikkialla

5.2 Kaikkinaisen naisiin ja tyttöihin julkisessa ja yksityisessä piirissä kohdistuvan väkivallan lopettaminen mukaan lukien ihmiskauppa sekä seksuaalinen ja muunlainen hyväksikäyttö

5.3 Kaikkien haitallisten käytäntöjen, kuten lapsi- ja pakkoavioliittojen sekä naisten sukuelinten silpomisen lopettaminen

5.4 Palkattoman hoito- ja kotityön tunnustaminen ja arvostaminen tarjoamalla julkisia palveluja ja infrastruktuuria, harjoittamalla sosiaalisen suojelun politiikkaa sekä edistämällä vastuun jakamista kotitaloudessa ja perheessä kansallisesti tarkoituksenmukaisella tavalla

5.5 Naisten täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisen ja yhtäläisten mahdollisuuksien varmistaminen johtotehtävissä politiikan, talouden ja julkisen elämän kaikilla tasoilla

5.6 Yleisen seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelujen piiriin pääsyn ja lisääntymisoikeuksien varmistaminen, mistä on sovittu kansainvälisen väestö- ja kehityskonferenssin toimintaohjelman ja Pekingin toimintaohjelman sekä niiden tarkistuskonferenssien tuloksena laadittujen asiakirjojen mukaisesti

5.a Uudistusten tekeminen niin, että naiset saavat yhtäläiset oikeudet taloudellisiin resursseihin sekä mahdollisuuden maan ja muun omaisuuden omistamiseen ja hallintaan, rahoituspalvelujen käyttöön, perinnön saamiseen ja luonnonvarojen käyttöön kansallisen lainsäädännön mukaisesti

5.b Tekniikan, erityisesti tieto- ja viestintätekniikan, käyttöönoton tehostaminen naisten voimaannuttamisen edistämiseksi

5.c Kestävän politiikan ja täytäntöönpanokelpoisen lainsäädännön hyväksyminen ja vahvistaminen sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi ja kaikkien naisten ja tyttöjen voimaannuttamiseksi kaikilla tasoilla

76 https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld

Liite 3:
Tasa-arvonäkökulman sisällyttäminen kaikkiin henkilöstökäytäntöihin ja -politiikkoihin Euroopan komissiossa

Monimuotoisuuden käsitettä sovellettaessa tunnustetaan, että henkilöstön taidot, osaaminen, ominaispiirteet, persoonallisuus ja tietämys vaihtelevat huomattavasti myös komissiossa. Siksi monimuotoisuuden hallinta on komissiossa strateginen tekijä ja sillä on laaja poliittinen tuki. Näin ollen on kiinnitettävä erityistä huomiota ylimmän johdon vastuuseen tulosten varmistamiseksi tällä tasolla.

Tällä työllä on seuraavat kolme painopistealaa:
- osallistava ja tulosperusteinen työympäristö, joka hyödyttää koko henkilöstöä
- naisten 40 prosentin osuuden saavuttaminen keski- ja ylimmässä johdossa toimikauden loppuun mennessä
- huipputason saavuttaminen vammaisten työntekijöiden houkuttelemisessa töihin ja pitämisessä tehtävissään.

Komission työympäristön on oltava tulosperusteinen, jotta henkilöstö voi järjestää työnsä vapaasti ja itsenäisesti ja huolehtia itse työn ja muiden elämänalueiden välisestä suhteesta (työn ja perhe-elämän tasapaino). Monien viestintäaloitteiden ja oppimis- ja kehityskehyksen avulla voitaisiin käynnistää siirtyminen aidosti osallistavan työpaikan suuntaan ja säilyttää se.

Liite 4:
EU:n vuosien 2014-2020 rahoitusohjelmat, jotka auttavat saavuttamaan tämän strategisen sitoumuksen päämäärät ja tavoitteet

Monet EU:n vuosien 2014–2020 rahoitusohjelmat mahdollistavat sukupuolten tasa-arvon edistämisen ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen. Niitä ovat:

- Euroopan rakenne- ja investointirahastot
- turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastot
- perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuusohjelma
- tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelma "Horisontti 2020"
- Erasmus+ (EU:n koulutusta, nuorisoa ja urheilua koskeva rahoitusohjelma)
- Verkkojen Eurooppa -väline (Euroopan laajuisten verkkohankkeiden yhteisrahoitusta koskeva EU:n ohjelma)
- kehitysyhteistyön rahoitusväline
- Euroopan naapuruusväline
- demokratiaa ja ihmisoikeuksia koskeva eurooppalainen rahoitusväline
- työllisyyttä ja sosiaalista innovointia koskeva ohjelma.

Alustavaa rahoitusta sukupuolten tasa-arvon edistämiseen voivat saada ohjelmat, joilla on tasa-arvotavoite ja joissa käytetään myönnettyjen summien erittelyn mahdollistavia tasa-arvoindikaattoreita.

Euroopan rakenne- ja investointirahastot (ERI-rahastot)

Vuosien 2014-2020 ERI-rahastot, erityisesti Euroopan sosiaalirahasto (ESR) ja Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR), ovat keskeisiä naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistämiseen rahoitusta kokoavia tahoja. Jäsenvaltioiden ja komission sopimien toimenpideohjelmien perusteella on arvioitu, että sukupuolten tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin käytetään vuosina 2014-2020 noin **5,85 miljardia euroa**.

ESR:n vuosien 2014-2020 rahoituksesta tasa-arvon edistämiseen on varattu noin **4,6 miljardia euroa**, joista 1,6 miljardia euroa kohdistetaan 12 jäsenvaltion[77] valitsemaan investointiprioriteettiin "miesten ja naisten tasa-arvoa kaikilla aloilla, mukaan lukien työpaikan saanti, urakehitys, työ- ja yksityiselämän yhteensovittaminen sekä samapalkkaisuuden edistäminen".

Euroopan aluekehitysrahaston rahoituksesta noin **1,25 miljardia euroa** on osoitettu lastenhoitoinfrastruktuuriin.

77 AT, CZ, DE, ES, FI, GR, HU, IT, PL, PT, SK ja UK.

Perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuusohjelma

Noin **440 miljoonaa euroa** on osoitettu perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuusohjelmaan, jonka yhdeksästä erityisestä tavoitteesta yksi on sukupuolten tasa-arvo ja toinen naisiin, lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan ehkäiseminen ja torjuminen sekä uhrien ja riskiryhmien suojeleminen. Tällä hetkellä näiden kahden tavoitteen osuus **ohjelman rahoituksesta on 35 prosenttia.**

Kehitysyhteistyön rahoitusväline

Monien muiden kohdennettujen toimien lisäksi **100 miljoonaa euroa** varataan tyttöjen ja naisten elämän parantamiseen **globaaleja julkishyödykkeitä ja haasteita koskevan erityisen temaattisen ohjelman (2014–2020) kautta.** Niistä 70 miljoonaa euroa on korvamerkitty sukupuolta, naisten voimaannuttamista ja tyttöjen oikeuksia koskevalle budjettikohdalle ja 30 miljoonaa euroa lasten hyvinvointia koskevalle budjettikohdalle, mihin sisältyvät naisten sukuelinten silpomisen ja lapsiavioliittojen kaltaisten haitallisten käytäntöjen torjumiseen tarkoitetut 18 miljoonaa euroa.

Lisäksi sukupuolten tasa-arvoa valtavirtaistetaan kahdenvälisissä ja alueellisissa maantieteellisissä ohjelmissa. Esimerkkejä niistä ovat kehitysyhteistyön rahoitusvälineen Aasian ja Latinalaisen Amerikan ohjelma, josta 16-18 miljoonaa euroa osoitetaan sukupuolten tasa-arvoa edistäviin erityistoimiin, sekä Albaniassa toteutettava kahden miljoonan euron sukupuolten tasa-arvon edistämiseen tarkoitettu väline.

Horisontti 2020

Horisontti 2020 -ohjelmassa edistetään sukupuolten tasa-arvoa seuraavilla kolmella tavalla:

- Ohjelman seurantakertomuksissa julkaistaan tietoja neuvoa-antavien ryhmien (tavoitteena 50 prosenttia) ja arviointipaneelien (40 prosenttia) sukupuolijakaumasta.
- Avustusten saajia kannustetaan pyrkimään hankkeisiin osallistuvissa tutkimusryhmissä tasapuoliseen sukupuolijakaumaan ja yhtäläisiin mahdollisuuksiin.
- Tutkimuksen sisällössä otetaan huomioon sukupuolinäkökulma (esim. naisten ja miesten biologiset ominaisuudet ja sosiaaliset tai kulttuuriset tekijät).

Lisäksi tiede yhteiskunnassa ja yhteiskuntaa varten -työohjelmasta (2014–2017) noin **43 miljoonaa euroa** kohdistuu **hankkeisiin, joilla edistetään tietoisuutta sukupuolten tasa-arvosta ja pyritään saavuttamaan se tutkimusjärjestelmässä ja -organisaatioissa.**

Liite 5: Kansalliset tasa-arvostrategiat/-toimintasuunnitelmat (syyskuu 2015)

Myönteistä kehitystä osoittaa se, että yhä useammat jäsenvaltiot hyväksyvät kansallisia strategioita tai toimintasuunnitelmia, joilla edistetään sukupuolten tasa-arvoa yhdenmukaisessa ja koordinoidussa kehyksessä. Monet jäsenvaltiot ovat myös hyväksyneet temaattisia toimintasuunnitelmia, jotka koskevat erityisiä haasteita, kuten sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa. Käytännössä tasa-arvopolitiikkaa toteutetaan vaihtelevasti eri jäsenvaltioissa ja eri politiikan aloilla, mikä johtuu maiden sosioekonomisten, kulttuuristen ja institutionaalisten olosuhteiden erilaisuudesta. Kansallisten strategioiden ja toimintasuunnitelmien suunnitteluun ja toteutukseen ovat vaikuttaneet aiemmat eurooppalaiset tasa-arvokehykset, joita jäsenvaltiot pitävät vahvana kansallista kehitystä eteenpäin vievänä tekijänä.[78]

	Hyväksytyt asiakirjat	Tila*
Itävalta	Naisten ja miesten tasa-arvoa työmarkkinoilla koskeva kansallinen toimintasuunnitelma	HH[79]
	Naisiin kohdistuvan väkivallan torjumista koskeva kansallinen toimintasuunnitelma (2014)	HH
	Neljäs ihmiskaupan torjumista koskeva kansallinen toimintasuunnitelma (2015–2017)	HH
	Tarkistettu YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 täytäntöönpanoa koskeva kansallinen toimintasuunnitelma (tarkistettu kansallinen toimintasuunnitelma vuodelta 2012)	HH
	Naisten terveyttä koskeva kansallinen toimintasuunnitelma	L
Belgia	Neljäs parisuhdeväkivallan ja muun perheväkivallan torjuntaa koskeva kansallinen toimintasuunnitelma (2010-2014)[80]	HH
	Sukupuoleen perustuvan väkivallan torjumista koskeva kansallinen toimintasuunnitelma (2015-2019)	
	Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista koskeva liittovaltion toimintasuunnitelma (2015-2019)	HH

78 *Recent developments and current priorities in the field of gender equality, Euroopan tasa-arvoasiantuntijoiden verkosto (ENEGE), 2014.*
79 Kansallinen toimintasuunnitelma luotiin vuosiksi 2010–2013, ja hallituksen ohjelmassa vahvistetaan sen jatkaminen vuosina 2013–2018.
80 Kansallinen toimintasuunnitelma suunniteltiin ensisijaisesti perheväkivallan torjumiseen, mutta se koskee nyt myös naisten sukuelinten silpomista, pakkoavioliittoja ja kunniaan liittyvää väkivaltaa.

	Hyväksytyt asiakirjat	Tila*
	Toinen naisia, rauhaa ja turvallisuutta koskeva kansallinen toimintasuunnitelma (2013-2016), jolla pannaan täytäntöön YK:n päätöslauselma 1325	HH
	Kolmas ihmiskaupan ja ihmissalakuljetuksen torjumista koskeva kansallinen toimintasuunnitelma (2015–2019)	HH
Bulgaria	Sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskeva kansallinen strategia (2009-2015)	HH
	Sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskeva vuotuinen kansallinen toimintasuunnitelma (2009-2015)	HH
Kroatia	Sukupuolten tasa-arvoa koskeva kansallinen toimintalinja (2011–2015)	HH/PH
	Naisten yrittäjyyden kehittämisstrategia (2014-2020) ja sen täytäntöönpanoa koskeva toimintasuunnitelma	HH
	Syrjinnän torjumista koskeva kansallinen suunnitelma (2015-2020)	L[81]
	Perheväkivallalta suojelemista koskeva kansallinen strategia (2011-2016)	HH
	YK:n päätöslauselman 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus” täytäntöönpanoa koskeva kansallinen toimintasuunnitelma (2011-2014)	HH
	Ihmisoikeuksien suojelua ja edistämistä koskeva kansallinen ohjelma (2013-2016)	HH
	Ihmiskaupan lopettamista koskeva kansallinen suunnitelma (2012–2015)	HH
Kypros	Perheväkivallan ehkäisemistä ja torjumista koskeva kansallinen toimintasuunnitelma (2010-2013)	HH[82]
	Miesten ja naisten tasa-arvoa koskeva toimintasuunnitelma (2014–2017)	HH
	Sukupuolten tasa-arvoa koulutuksessa koskeva kansallinen toimintasuunnitelma (2014–2017)	HH
	Ihmiskauppaa koskeva kansallinen toimintasuunnitelma (2013-2015)	HH

81 Suunnitelmaa laativat työryhmät ovat aloittaneet ongelmien määrittelemisen ja tavoitteiden asettamisen työvoiman ja työllisyyden osa-alueella.
82 Neuvoa-antava komitea laatii parhaillaan toista toimintasuunnitelmaa vuosiksi 2016-2018, joka sisältää ensimmäisestä suunnitelmasta puuttuneet toimet, kuten yhdistetyn keskustietokannan luomisen.

	Hyväksytyt asiakirjat	Tila*
Tšekki	Sukupuolten tasa-arvoa koskeva kansallinen suunnitelma - Hallituksen painopisteet ja menettelyt naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistämisessä (joka vuosi vuodesta 1998)	HH
	Miesten ja naisten yhtäläisiä mahdollisuuksia koskeva strategia (2014-2020)	HH
	Naisten yhdenvertaista edustusta politiikassa ja päätöksentekotehtävissä koskeva toimintasuunnitelma (2015)	HH
	Toinen perheväkivallan ehkäisemistä koskeva kansallinen toimintasuunnitelma (2015-2018)	HH
Tanska	Vuotuinen sukupuolten tasa-arvoa koskeva kansallinen toimintasuunnitelma	PH[83]
	Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista koskevat kansalliset toimintasuunnitelmat (2007-2011 ja vuodesta 2012 eteenpäin)	HH
	Lapsia ja perheitä koskeva strategia (2012-2020)	
	Perheväkivallan torjumista koskeva toimintasuunnitelma (2014)	HH
	Ihmiskaupan torjumista koskeva toimintasuunnitelma (2015–2018)	HH
	Kunniaan liittyvää väkivaltaa koskeva kansallinen toimintasuunnitelma (vuodesta 2012 eteenpäin)	HH
Viro	Naisten ja miesten palkkaeron pienentämistä koskeva toimintasuunnitelma (2012-2016)	HH
	Lapsia ja perheitä koskeva kehittämissuunnitelma (2012-2020)	HH
	Väkivallan estämistä koskeva kehittämisstrategia (2015-2020)[84]	HH
	Hyvinvoinnin kehittämissuunnitelma (2016-2023)[85]	L
Suomi	Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (2011–2015)	HH
	Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelma (2010-2015)	HH
Ranska	Sukupuolten tasa-arvoa koskeva toimintasuunnitelma, sukupuolten tasa-arvoa koskeva lakiehdotus (vuodesta 2012)	PH
	Naisiin kohdistuvan väkivallan torjumista koskevat kolmivuotiset toimintasuunnitelmat (2008-2010, 2011-2013, 2014-2016)	HH[86]

83 Toimintasuunnitelma esitetään joka vuosi ja parlamentti keskustelee siitä.
84 Tarkoituksena vähentää perheväkivaltaa, lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa, sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa ja ihmiskauppaa.
85 Kattaa työvoiman, työllisyyden, sosiaaliturvan, sosiaalisen osallisuuden, sukupuolten tasa-arvon ja yhtäläiset mahdollisuudet.
86 Hallitus on esittänyt suunnitelmat suuntaviivoina ilman puitelakia.

	Hyväksytyt asiakirjat	Tila*
Saksa	Työmarkkinoille paluun mahdollisuuksia koskeva toimintasuunnitelma (vuodesta 2008)	HH
	Ensimmäinen sukupuolten tasa-arvoa koskeva raportti (liittovaltion hallituksen tasa-arvopolitiikan viitekehys) (2011)	HH
	Hallituksen toinen naisiin kohdistuvan väkivallan torjumista koskeva toimintasuunnitelma (vuodesta 2007)	HH
Kreikka	Sukupuolten todellista tasa-arvoa koskeva kansallinen ohjelma (2010–2013, pidennetty vuoteen 2015)[87]	HH
	Sosiaalista osallisuutta koskeva kansallinen suunnitelma (2014), joka koskee myös sukupuolten tasa-arvon edistämistä ja syrjinnän torjumista	HH
Unkari	Hallituksen päätöslauselma nro 1004/2010 (I. 21.), sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskeva kansallinen strategia - ohjeet ja tavoitteet 2010-2021	HH
	Ihmiskaupan torjumista koskeva strategia (2013–2016)	PH
Irlanti	Kansallinen naisia koskeva strategia (2007–2016)	HH
	Toinen naisia, rauhaa ja turvallisuutta koskeva kansallinen toimintasuunnitelma (2015)	
	Perheväkivaltaa, seksuaalista väkivaltaa ja sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa koskeva kansallinen strategia (2010-2014)[88]	HH
	Ihmiskaupan ehkäisemistä ja torjumista koskeva kansallinen toimintasuunnitelma (2009)[89]	HH
Italia	Kansallinen uudistusohjelma, joka sisältää säännöt sukupuoleen perustuvaan väkivaltaan ja perhepiirissä tapahtuvaan hyväksikäyttöön puuttumiseksi (2014)	HH
	Seksuaalisen väkivallan ja vainoamisen vastainen ylimääräinen toimintasuunnitelma (vuodesta 2010)	HH

87 Työryhmä ohjelman päivittämistä varten perustettiin heinäkuussa 2015.
88 Hallituksen odotetaan hyväksyvän lähiaikoina toisen kansallisen strategian.
89 Seuraavan kansallisen toimintasuunnitelman laatiminen on edennyt jo pitkälle.

	Hyväksytyt asiakirjat	Tila*
Latvia	Sukupuolten tasa-arvoa koskeva täytäntöönpanosuunnitelma (2012-2014)	HH
	Valtion perhepolitiikan suuntaviivat (2011-2017), jotka kattavat perheväkivallan	HH
	Naisten ja miesten yhtäläisiä mahdollisuuksia ja oikeuksia koskevat suuntaviivat (2016-2020)	L
Liettua	Naisten ja miesten yhtäläisiä mahdollisuuksia koskeva kansallinen ohjelma (2010-2014)	HH/PH
	Naisten ja miesten yhtäläisiä mahdollisuuksia koskevan kansallisen ohjelman (2010-2014) täytäntöönpanokertomus (2015)	HH
	Naisten ja miesten yhtäläisiä mahdollisuuksia koskeva kansallinen ohjelma (2015–2021)	HH/PH
	Kansallisen ohjelman täytäntöönpanoa koskeva kansallinen toimintasuunnitelma (2015-2017)	HH
Luxemburg	Naisten ja miesten tasa-arvoa koskeva kansallinen toimintasuunnitelma (2009-2014, päivitetty vuosiksi 2015-2018)	HH
	Naisten edustuksen lisäämistä päätöksenteossa koskeva strategia (2014)	HH
	Yhteensovittamista koskeva hallituksen ohjelma (2014–2019)	HH
	Sukupuolijakauman tasapainottaminen taloudellisissa ja poliittisissa päätöksentekoelimissä (2014)	HH
	Seksuaali- ja tunnekasvatusta koskeva kansallinen toimintasuunnitelma (2012)	HH
Malta	Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskeva kansallinen toimintasuunnitelma (2013–2015)[90]	HH
	Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista käytännössä koskeva hallituksen toimintalinja (2012)[91]	PH
Alankomaat	Emansipaatiopolitiikan päälinjat (2013–2016)	HH
	Naisia kansallisen hallinnon ylimmillä tasoilla koskeva erityissuunnitelma (2013)	HH

90 Suunnitelma julkistettiin vuonna 2012.
91 Toimintalinjassa toistetaan, että hallituksen ministeriöt ja julkisen sektorin organisaatiot ovat vastuussa tasa-arvopolitiikan toteuttamisesta ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisesta.

	Hyväksytyt asiakirjat	Tila*
Puola	Tasa-arvoista kohtelua koskeva kansallinen toimintasuunnitelma (2013–2016)	HH[92]
	Perheväkivallan vastainen kansallinen ohjelma (2006-2013, päivitetty vuoksi 2014-2020)	HH
	Inhimillisen pääoman kehittämisstrategia (2020)	HH
Portugali	Viides sukupuolten tasa-arvoa, kansalaisuutta ja syrjimättömyyttä koskeva kansallinen suunnitelma (2014-2017)	HH
	Viides perheväkivallan ja sukupuoleen perustuvan väkivallan ehkäisemistä ja torjumista koskeva kansallinen suunnitelma (2014-2017)	HH
	Kolmas ihmiskaupan vastainen kansallinen suunnitelma (2014-2017)	HH
	Kolmas naisten sukuelinten silpomisen ehkäisemistä ja lopettamista koskeva toimintaohjelma (2014-2017).	HH
Romania	Naisten ja miesten yhtäläisiä mahdollisuuksia koskeva kansallinen strategia (2010-2012, päivitetty vuosiksi 2014-2017)	HH
	Perheväkivallan ehkäisemistä ja torjumista koskeva kansallinen strategia (2013-2017) ja toimintasuunnitelma	HH
Slovakia	Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemistä ja lopettamista koskeva kansallinen toimintasuunnitelma (2014-2019)	HH
	Sukupuolten tasa-arvoa koskeva kansallinen strategia (2014-2019)	HH
	Sukupuolten tasa-arvoa koskeva kansallinen toimintasuunnitelma (2014–2019)	HH
Slovenia	Päätöslauselma perheväkivallan ehkäisemistä koskevasta kansallisesta ohjelmasta (2009-2014)	HH
	Päätöslauselmaluonnos naisten ja miesten yhtäläisiä mahdollisuuksia koskevasta kansallisesta ohjelmasta (2015)	L[93]

92 Kansallisen toimintasuunnitelman laatimista edellytetään syrjinnän vastaisessa laissa.
93 Päätöslauselmaluonnoksesta keskusteltiin tasa-arvoasiantuntijoiden neuvostossa helmikuussa 2015, ja siitä on keskusteltu julkisesti 2. huhtikuuta 2015 alkaen.

	Hyväksytyt asiakirjat	Tila*
Espanja	Yhtäläisiä mahdollisuuksia koskeva strateginen suunnitelma (2014-2016)	HH
	Naisia ja miehiä työmarkkinoilla koskeva ja palkkasyrjinnän vastainen erityissuunnitelma (2015-2017)	L
	Toinen naisten ja miesten tasa-arvoa tietoyhteiskunnassa koskeva toimintasuunnitelma (2014–2017)	HH
	Naisiin kohdistuvan väkivallan poistamista koskeva kansallinen strategia (2013-2016)	HH
	Maaseudun naisten kannustamista koskeva suunnitelma (2015-2018)	HH
	Kattava perheiden tukemista koskeva suunnitelma (2015–2017)	HH
	Naisilla ja tytöillä seksuaalista hyväksikäyttöä varten käytävän kaupan torjumista koskeva kattava suunnitelma (2015-2018)	HH
	Naisten sukuelinten silpomisen vastainen kansallinen pöytäkirja (2015)	HH
Ruotsi	Hallituksen tiedonanto 2011/12:3 sukupuolten tasa-arvon tavoitteesta (2011–2014)	HH
	Hallituksen tiedonanto 2008/09:198 sukupuolten tasa-arvoa työmarkkinoilla ja liike-elämässä koskevasta strategiasta (2009)	HH
	Hallituksen tiedonanto 2007/08:39 miesten naisiin kohdistaman väkivallan, kunniaan liittyvän väkivallan ja sorron sekä samaa sukupuolta olevien ihmisten välisissä suhteissa tapahtuvan väkivallan torjumista koskevasta toimintasuunnitelmasta (2008, päivitetty vuosiksi 2011-2014)	HH
	Nuorten vastoin omaa tahtoaan solmimien avioliittojen ehkäisemistä ja estämistä koskeva toimintasuunnitelma (2010)	HH
	Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista koskeva strategia hallituksen ministeriöille (2012–2015)	HH
Yhdistynyt kuningaskunta	Tasa-arvolaki 2010 (julkisen sektorin tasa-arvotehtävä sisällytetty vuonna 2011)	PH
	Tasa-arvostrategia oikeudenmukaisemman Ison-Britannian rakentamiseksi (2006–2016)	PH
	Vaatimus naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan lopettamiseksi (toimintasuunnitelmat tarkistetaan vuosittain, viimeksi maaliskuussa 2014)	PH
	Naisiin ja tyttöihin kohdistuvaa väkivaltaa koskeva toimintasuunnitelma (vuodesta 2011)	HH
	Naisten sukuelinten silpomisen ehkäisemistä koskeva ohjelma (2014)	HH

Lähteet: ENEGEn maa-asiantuntijat (maakohtaiset selvitykset, helmikuu 2015), EIGE, Euroopan komissio ja Euroopan parlamentti.
* PH: parlamentin hyväksymä, HH: hallituksen hyväksymä, L: luonnos.

Liite 6: Jäsenvaltioiden tasa-arvostrategioiden/-toimintasuunnitelmien keskeiset politiikanalat (syyskuu 2015)

Kansallisten tasa-arvostrategioiden painopiste oli aluksi työmarkkinoissa, ja niiden myötä on otettu käyttöön lainsäädäntö- ja sääntelytoimenpiteitä, jotka koskivat naisten ja miesten tasa-arvoista kohtelua työelämässä. Viime vuosina sosioekonomiset muutokset ovat johtaneet siihen, että toimia on laajennettu muille olennaisille osa-alueille sekä työmarkkinoilla (palkkaerot, työaika sekä työn ja yksityiselämän tasapaino) että muissa asioissa, joita ovat esimerkiksi naisiin kohdistuva väkivalta, terveys sekä taloudellinen ja poliittinen päätöksenteko.[94] Jäsenvaltioiden strategiat ja toimintasuunnitelmat kattavat seuraavat osa-alueet:

	Sosiaalinen osallisuus ja köyhyys	Koulutus	Terveys-palvelujensaatavuus	Sukupuoleen perustuva väkivalta	Talous ja työmarkkinat	Sukupuolistereotypiat	Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen	Päätöksenteko
Itävalta	x	x	x	x	x	x	x	x
Belgia	x			x	x			x
Bulgaria	x	x	x	x	x	x	x	
Kypros	x	x	x	x	x	x	x	x
Tšekki	x	x	x	x	x	x	x	
Tanska	x	x	x	x	x	x	x	x
Viro		x		x	x	x	x	
Ranska	x	x	x	x	x	x	x	x
Saksa	x	x	x	x	x	x	x	x
Kreikka	x	x	x	x	x	x	x	x
Unkari	x	x	x	x	x	x	x	x
Irlanti	x	x	x	x	x	x	x	x

94 *Recent developments and current priorities in the field of gender equality*, ENEGE, 2014.

	Sosiaalinen osallisuus ja köyhyys	Koulutus	Terveys-palvelujensaatavuus	Sukupuoleen perustuva väkivalta	Talous ja työmarkkinat	Sukupuolistereotypiat	Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen	Päätöksenteko
Italia	x			x	x	x	x	x
Latvia				x	x	x	x	
Liettua		x	x	x	x		x	
Luxemburg	x	x	x	x	x	x	x	x
Malta	x	x	x	x	x	x	x	x
Alankomaat	x	x	x	x	x	x	x	x
Portugali	x	x	x	x	x	x	x	
Romania	x	x		x	x	x	x	
Slovenia	x	x	x	x	x	x	x	x
Espanja	x	x	x	x	x	x	x	x
Ruotsi	x	x	x	x	x	x	x	
Kroatia	x	x	x	x	x	x	x	x
Suomi	x	x	x	x	x	x	x	x
Puola	x	x	x	x	x	x	x	x
Slovakia	x	x	x	x	x	x	x	x
UK	x	x	x	x	x	x	x	x

Lähteet: ENEGEn maa-asiantuntijat, EIGE, Euroopan komissio ja Euroopan parlamentti

MISTÄ EU:N JULKAISUJA SAA?

Maksuttomat julkaisut:

- yksi kappale:
  EU Bookshopista (http://bookshop.europa.eu)
- enemmän kuin yksi kappale tai julisteet/kartat:
  Euroopan unionin edustustoista (http://ec.europa.eu/represent_fi.htm),
  muissa kuin EU-maissa sijaitsevista lähetystöistä (http://eeas.europa.eu/delegations/index_fi.htm),
  ottamalla yhteyttä Europe Direct -palveluun (http://europa.eu/europedirect/index_fi.htm)
  tai soittamalla 00 800 6 7 8 9 10 11 (maksuton numero koko EU:n alueella) (*).

(*) Saat pyytämäsi tiedot maksutta. Myös useimmat puhelut ovat maksuttomia, joskin jotkin operaattorit, puhelinkioskit tai hotellit voivat periä puheluista maksun.

Maksulliset julkaisut:

- EU Bookshopista (http://bookshop.europa.eu)

DS-04-15-858-FI-N

Julkaisutoimisto

ISBN 978-92-79-53449-2